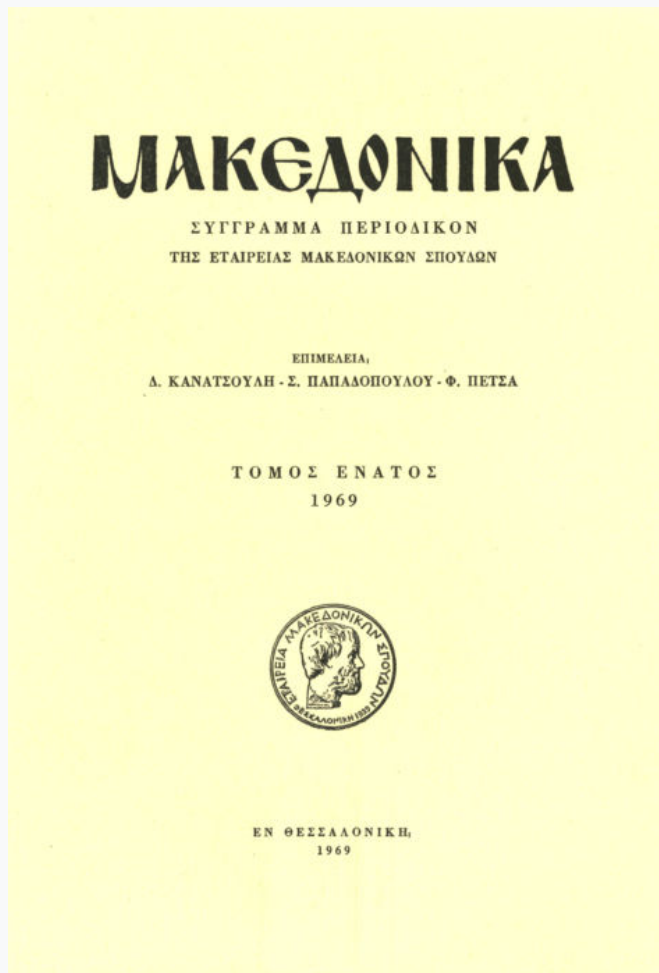

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

Σχεδιάσμα περι του γερο-Καρατάσου και της οικογενείας του

Γεώργιος Χ. Χιονίδης

doi: [10.12681/makedonika.1048](https://doi.org/10.12681/makedonika.1048)

Copyright © 2015, Γεώργιος Χ. Χιονίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χιονίδης Γ. Χ. (1969). Σχεδιάσμα περι του γερο-Καρατάσου και της οικογενείας του. *Μακεδονικά*, 9, 295–316.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1048>

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΕΡΟ - ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ὁ Ἀναστάσιος (Γέρο-) Καράτασος εἶναι ὁ Μακεδὼν στρατηγὸς τοῦ 1821, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐπολέμησεν ἀνδρείως διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς περιοχῆς Ναούσης - Βεροίας καὶ ἐθυσίασεν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα τὴν σύζυγόν του, υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας του, κατῆλθε μετὰ τοῦ Γάτσου, Διαμαντῆ καὶ τῶν ἄλλων συμπολεμιστῶν του εἰς τὴν ὑπόλοιπον ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας τῆς Στερεᾶς, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Εὐβοίας, τῶν Νήσων, τῆς Πελοποννήσου, κλπ. καὶ ἐν γένει προσέφερεν ὅσα ὀλίγοι ἀρχηγοὶ τοῦ 1821. Ἐν τούτοις ἡ συμβολὴ τοῦτου δὲν ἔχει ἀξιολογηθῆ ἀκόμη πρεπόντως, πλείστα δὲ στοιχεῖα τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεώς του παραμένουν σκοτεινά, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ λέγωνται καὶ νὰ γράφονται πολλάκις ἀνακριβῆ καὶ ὑπὸ γνωστῶν συγγραφέων¹. Εἶναι συνεπῶς ἀπαραίτητον νὰ βιογραφηθῇ ὁ διαπρεπὴς οὗτος ἡγέτης τῆς Ἐπαναστάσεως².

1. Οὕτω π.χ. ὁ Σπ. Λάμπρος, Μικταὶ σελίδες, Ἀθήναι 1905, σ. 83, γράφει: «Συγκροτοῦνται δ' ἔπειτα ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως ἡ Ἐθνικὴ δρᾶσις τῆς Μακεδονίας διὰ τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἄθλων τῆς Κασσάνδρας καὶ τῆς Νιαούσης καὶ τῆς γενναϊότητος τοῦ Καράτασου καὶ τοῦ Γάτσου, τοῦ Χάψα καὶ τοῦ Δουμπιάτη, τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ καὶ τοῦ Δημητρίου Σταγειρίτου, τοῦ Ζαφειράκη καὶ τοῦ Τάσσου...», ὡσάν νὰ ἦτο ἄλλος ὁ Καράτασος καὶ ἄλλος ὁ Τάσος, λάθος εἰς τὸ ὅποιον ὑπέπεσαν καὶ ἕτεροι συγγραφεῖς, ὡς γράφει ὁ Ν. Φιλίππιδης, Ἡ Ἐπανάστασις καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Ναούσης, ἱστορικὴ πραγματεία ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ «Παρνασσός», τῇ 27 Ἀπριλίου 1879, Ἀθήνησι 1881, σ. 35. Ἀλλὰ καὶ ὁ Γ. Μόδης, Ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν καὶ ἡ νεώτερη μακεδονικὴ ἱστορία, Θεσσαλονίκη 1967 (ἐκδόσις Ε.Μ.Σ.), σ. 81, 86, 96, 97 καὶ 104, ἀκολουθῶν τὸν Ντούσιαν Πόποβιτς, ἀναφέρει ὅτι ὁ Γέρο - Καράτασος ἐλέγετο Δημήτριος καὶ ἀμφιβάλλει διὰ τὸν γνωστὸν τόπον καὶ χρόνον τοῦ θανάτου τοῦτου, ὥστε νὰ χρειασθῇ νὰ τῷ διευκρινήσῃ σχετικῶς ταῦτα ὁ καθηγητὴς Μ. Λάσκαρις, εἰς τὰς γνώσεις τοῦ ὁποῦο προσέφυγε.

2. Βιογραφίαν τοῦ Καράτασου προανήγγειλεν ὁ Ν. Γ. Φιλίππιδης, ἑ.ἀ., σ. 86, εἰς τὰ πλαίσια συλλογῆς βιογραφιῶν τοῦ Ἀγγ. Γάτσου, Ν. Διαμαντῆ, Δουμπιάτου καὶ Ἀποστολάρα. Πβλ. Β. Γ. Ἀντωνιάδου, Αἴγλη ἐν ζόφῳ, Τὸ μαρτυρολόγιον τῶν δύο συγχρόνων ἐθνομαρτύρων Φιλιππίδου καὶ Πασχίδου, τόμος Α', Ἐν Τεργέστῃ τῆς Αὐστρίας 1900, σ. 214 - 215. Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς φυλάσσονται τὰ περὶ Μακεδονίας χειρόγραφα τοῦ Ἰωάννου Πετρώφ, εἰς δὲ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 17 τετράδιον τοῦτου (ἀριθμὸς

Εἶναι καιρὸς πλέον νὰ γραφῇ συντόμως μία περιεκτικὴ μονογραφία, τῆς ὁποίας σκοπὸς θὰ εἶναι ἡ λεπτομερὴς καὶ πλήρης ἐξιστόρησις καὶ ἀξιολόγησις τοῦ βίου τοῦ Γέρο - Καρατάσου βάσει τῶν ἐγγράφων τῶν ἱστορικῶν ἀρχείων τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἰδιωτικῶν συλλογῶν.

Πρὸς ἐπιβοήθησιν τοῦ μελλοντικοῦ βιογράφου τοῦ Καρατάσου δημοσιεύονται κατωτέρω δύο ἔγγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα τὸ ἐν ἔχει γραφῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Τσάμη. Ὁ Ἰω. Μαμαλάκης ἔχει δημοσιεύσει βεβαίως ἀποσπάσματα τούτων, ἄνευ ὅμως τῶν σχετικῶν ἐνδείξεων (σελίδων κλπ.) καὶ περιγραφῆς, πρὸς τούτοις δὲ καὶ μὲ παραλείψεις καὶ λάθη. Οὗτος κατεχώρησε καὶ ἕτερα δύο ἔγγραφα ἐκ τοῦ αὐτοῦ φακέλλου, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνεῦρον κατὰ τὴν μελέτην τούτου (Ἰούλιος 1968), διότι φαίνεται ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ παρέπεσαν¹.

Β'. ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟ - ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΓΡΑΦΕΙΣΗΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΤΣΑΜΗ

Εἰς τὸ «Ἀρχεῖον ἀγωνιστῶν» τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει εἰς μικρὸς, χαρτῶος, δίφυλλος φάκελλος, εἰς τὸν ὁποῖον περιέχονται νῦν δύο αἰτήσεις. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔχουν γραφῇ ἐπὶ συνήθους κόλλας ἀναφορᾶς, ἡ ὁποία φέρει ἐνσφράγιστον χαρτόσημον 25 λεπτῶν ἀνὰ 4 σελίδας, ἥτοι εἰς τὰς σελίδας 1, 5 καὶ 9 τῆς πρώτης καὶ εἰς τὴν σελ. 1 τῆς δευτέρας. Ἀμφότερα φέρουν τὴν ἐνδειξιν 1735, ἥτοι ἀριθμὸν πρωτοκόλλου τεθέντα κατὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς δευτέρας.

Ἡ πρώτη (ἀριθ. 1), ἀποτελουμένη ἐξ ἑνδεκα σελίδων, εἶναι λεπτομερὴς καὶ συντεταγμένη μὲ ὕψος ἄλλοτε ἐπικὸν καὶ πανηγυρικὸν καὶ ἄλλοτε παρακλητικόν, φέρει δὲ ἀριστερὰ (ὑπὸ τὸν γνωστὸν καὶ σήμερον τύπον τῶν αἰτήσεων) τὰς λέξεις: «Ἀθῆναι τῇ 1 Ἰαννουαρίου (sic) / 1860. Αἰτήσις τοῦ

καταλόγου χειρογράφου 294 Α), μὲ τίτλον: «Περίδοξος Κλεφτουριά τῆς Μακεδονίας» (4ου σχήματος, ἀναρίθμητον, μὲ διστήλους σελίδας), καὶ εἰς τὰς σελ. 19-26, καταχωρεῖται τὸ κεφάλαιον 14, ἀφιερωμένον εἰς τοὺς Καρατασαίους. Εἰς τὰς σελ. 19-23 εἶναι γεγραμμένη ἡ βιογραφία τοῦ Τάσου καὶ εἰς τὰς σελ. 23-26 τοῦ Τσάμη Καρατάσου. Τὰ τῆς δράσεως τοῦ Γέρο - Καρατάσου ἐκτίθενται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰ. Κ. Β α σ δ ρ α β έ λ η, Οἱ Μακεδόνες κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Θεσσαλονίκη 1967, (ἐκδ. 3η), σ. 36, 45-46, 50, 170-171, 173-186, 188, 196-198, 201-202, 208-218, 220-235, 237, 273.

1. Βλ. Ι. Π. Μ α μ α λ ά κ η, Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Δ. Τσάμη Καρατάσου στὴ Χαλκιδικὴ τὸ 1854, Θεσσαλονίκη (ἄ.ἔ.), σ. 179-184 (Παράρτημα, ἔγγραφα 1α-δ)· πβλ. καὶ Ι. Κ. Β α σ δ ρ α β έ λ η ἔ.ἄ., σ. 240, σημ. 1, ἐν τέλει. Εὐχαριστῶ τὸν κ. Ἀνδρέαν Ἀθανασόπουλον, ἄλλοτε Διευθυντὴν τοῦ τμήματος χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, διότι ἐπέτρεψε τὴν φωτογράφησιν, ἐξόδοις μου, τῶν ὡς ἄνω κειμένων. Οὕτω ἠδυνήθη νὰ μελετήσω τὰ σχετικὰ κείμενα μετ' εὐχερείας καὶ νὰ ἀποφύγω κατὰ τὸ δυνατόν τὰ συνήθη λάθη τῆς ἐπὶ τροχάδην ἀντιγραφῆς.

Συνταγματάρ/χου Δ. Τσάμη Καρατάσου /περί δικαιοσύνης τῆς Καρα/τα-
σαϊκῆς οἰκογενείας».

Ἡ δευτέρα (ἀριθμ. 2), συντομωτάτη, ἐκ μιᾶς σελίδος, ἀποτελεῖ τρόπον
τινὰ διαβιβαστικὸν ἐγγραφον τῆς πρώτης, φέρει δὲ ἀριστερὰ τὰς λέξεις:
«Ἐν Ἀθήναις τὴν 31 Μαΐου 1865» καὶ τοὺς ὕστερον τεθέντας χαρακτηρι-
σμοὺς: «Ἐλ[ήφθη] τῇ 3 Ἰουνίου 1865/. Ἀριθμ. 1735 (1) Αὐο τμήμα θ 1η»(;).

Ἡ πρώτη αἴτησις, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν δευτέραν, εἶναι ἀντίγραφον,
ὅπερ ἐγράφη ἢ ἀντεγράφη ὑπὸ τῆς ἰδίας χειρὸς, ἡ ὁποία ἔγραψε καὶ τὴν
δευτέραν τοιαύτην. Τὰ ὑπάρχοντα ὀρθογραφικὰ καὶ συντακτικὰ λάθη εἶναι
σχετικῶς ὀλίγα, ἡ δὲ γραφὴ καλλιγραφικὴ (ἴσως τῆς συζύγου τοῦ Τσάμη ἢ,
ἄλλως, τοῦ υἱοῦ του Ἀναστασίου), ἄνευ σβησμάτων καὶ ξεσμάτων. Σημειω-
τέον ὅτι ἡ δευτέρα αἴτησις εἶναι γραμμὴν ἐπὶ κόλλας, ἡ ὁποία φέρει δια-
φορετικὸν ἐνσφράγιστον χαρτόσημον, γεγονὸς ὅπερ δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ
ὅτι δὲν ἀντεγράφη ἡ πρώτη αἴτησις ὅτε ἐγράφη ἡ δευτέρα ἀλλὰ κατὰ τὸ
1860, ὁπότε ἐκρατήθη ἀντίγραφον τῆς πρωτοτύπου.

Ἀμφότερα τὰ κείμενα, ἰδίως τὸ πρῶτον, εἶναι ἄξια προσοχῆς, διότι
ἐγράφησαν βάσει στοιχείων δοθέντων ὑπὸ τοῦ Τσάμη, ἥτοι ὑπὸ κατέχοντος
καλῶς τὰ τῆς δράσεως τοῦ Γερο - Καρατάσου ὡς συμπολεμήσαντος μετὰ
τούτου. Δὲν πρέπει βεβαίως νὰ παρορᾶται τὸ γεγονὸς ὅτι ὁπωσδήποτε αἱ
πληροφορίαι καὶ οἱ χαρακτηρισμοὶ τοῦ ἔχουν τὸ γνωστὸν προτέρημα (ἀμε-
σότητα), ἀλλὰ καὶ τὸ μειονέκτημα (ὑπερβολὴν) τῶν τοιοῦτων ἐγγράφων,
ὅταν ταῦτα συντάσσονται ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν ἱστορουμένων προσώπων.

I

Πρὸς

Τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Κύριε Πρόεδρε!

Ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγῶνος καὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ θυσιῶν προσερχόμενος
ἐνώπιον τοῦ Σεβαστοῦ τούτου Συμβουλίου, λογίζομαι εὐτυχής, Κύριε Πρόεδρε,
διότι ἀποτείνομαι εἰς τὴν δικαιοσύνην ἀνδρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν διέπρεψαν
ὡς πρωταθληταί, οἱ δὲ σεμνύνονται ὡς τέκνα ἡμιθέων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη
συνδέεται μὲ τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Κοινοὶ λοιπὸν ἀγῶνες καὶ συμφοραί,
κοινὰ θυσία καὶ θρίαμβοι, φέρουσιν ἔμπροσθέν Σας ἕνα συναθλὴ τὴν παθημά-
των, ὅστις, λησμονημένος, ζητεῖ μερίδα ἄρκτου ἀπὸ τὴν τράπεζαν τὴν κοινήν...

Ὅτε τὸ σάλλισμα τοῦ Φεραίου ἀντήχησε τὸ 1821 καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ
πᾶσα ἠγέρθη, σείοντα τὰ δεσμά της, εἰς μόνος πόθος ἐκίνει τοὺς παλμοὺς ὄλων,
ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Πατρίδος, ἐν ὄνειρον, ἡ ἐξόντωσις τῶν τυράννων, μία εὐχή,

τὸ ν' ἀποθάνωμεν ὅλοι θρησκειὰν σώζοντες καὶ Πατρίδα. Ἐκ τούτου ὕפוί τὸ λάβαρον ὁ Γερμανὸς μετὰ τοῦ αἰοιδίμου¹ Ζαΐμη καὶ Λόντου, καὶ εἰς μίαν στιγμὴν Κολοκοτρῶναι ὁμοῦ καὶ Μαυρομιχάλαι τὰς χεῖρας τείνουσιν εἰς Μιαοῦ-
 λας καὶ Κονντοουρώτας, ἐνῶ τοὺς χαιρετὰ ταυτοχρόνως εἰς Βότζαρης μετὰ τοῦ
 Σουλίου, εἰς Ὀδυσσεὺς² ἐκ τῆς Στερεᾶς, εἰς Γέρον Καρατάσος τῶν Μακεδό-
 νων, καὶ ἄλλοι μάρτυρες ἄλλοθεν, καὶ οὕτως ἐπεκτείνεται πανταχόθεν ἡ σεί-
 σασα ἐν Κράτος πυρκαϊὰ τοῦ ἀγῶνος!...

Δὲν ἦτον ἴσως ἐπάναγκες, Κύριε Πρόεδρε, νὰ περιγράψω εἰς τὸ Σ. τοῦτο
 σῶμα τὰς πράξεις καὶ τὰ παθήματα τῆς οἰκογενείας μου. Αἱ κατὰ τὸν ἀγῶνα
 θυσίαι ἀχνίζουσιν ἔτι, καὶ || ἕκαστος (σ. 2) ὅμων, Κύριοι, γνωρίζει τὰς θυσίας
 τοῦ ἄλλου, ὥς τὰς θυσίας καὶ ἄθλα τῶν ἰδίων πατέρων του. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐξι-
 στόρησις τοιούτων ἱερῶν θυσιῶν ἢ ἀναμιμνήσκει τὴν ὀφειλομένην εἰς τοὺς ἀγω-
 νιστὰς ἀμοιβὴν ἢ ἀνακουφίζει τοῦλάχιστον τὴν θλιβερὰν τύχην αὐτῶν καὶ πραΰ-
 νει τὴν δυστυχίαν των, ἃς μοι ἐπιτραπῇ, Κύριοι, νὰ περιλάβω ἐν ὀλίγοις τινὰ
 τῶν ἄθλων καὶ θυσιῶν τῆς οἰκογενείας μου...

Ὁ ἀείμνηστος πατὴρ μου Καρατάσος, εἰς τῶν πρωτίτων ἀρματολῶν³
 τῆς Μακεδονίας, πολὺν πρὸ τοῦ ἀγῶνος ὀπλισθεὶς κατὰ τῶν τυράννων, οὐ μόνον
 ὑπῆρξε, Κύριε Πρόεδρε, τὸ φόβητρον τῆς δυνάμεώς των καὶ ἤνοιξε τοὺς τάφους
 χιλιᾶδων ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του
 ἐπὶ τριῶν ἐπαρχιῶν, τῆς Βεροῖας, τῶν Γιαννιτσῶν⁴, καὶ τοῦ Βαρδαρίου, ὅπου
 μόνον ἠκούετο τῶν ὅπλων του ἢ κλαγγῇ καὶ μόνος ἦτον νόμος ἢ θέλησίς του.
 Ἀνίκαναι νὰ καταβάλλωσιν⁵ αὐτὸν ὥς πολέμιον, οἱ κατὰ καιροὺς πασάδες τῆς
 Ρούμελης ἐπεκύρουν διὰ βασιλικῶν φερμανῶν τὴν κυριαρχίαν του καὶ ἐπὶ τεσ-
 σαράκοντα ἔτη ἀνεγνώριζον αὐτὸν ὀπλαρχηγὸν ἀνενόχλητον.

Τοιοιτοτρόπως λοιπὸν προμαχὼν τῆς Μακεδονίας ἀπάσης, ὀπλαρχηγὸς
 τριῶν μεγάλων ἐπαρχιῶν καὶ κέντρον μέλλοντος ἀνωτέρου, ἦτον ἡ ζωσα δια-
 μαρτύρησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὁ σωτήριος λιμὴν τῶν ἀδικουμένων... Ἐνῶ
 δὲ μόνη ἡ μεγάλη περιουσία του, ἐξισοῦτο, Κύριε Πρόεδρε, μὲ τὴν ἀτέραντον
 δυνάμιν του, καὶ οἰκία⁶ πολυτελεῖς καὶ πλῆθος σιφυλικίων, καὶ ἀγέλαι βοῶν καὶ
 ἔππων καὶ πᾶσα ἀφθονία συνεπλήρουν τὴν ἰσχὴν καὶ εὐδαιμονίαν του, ἠκούσθη
 μόλις ἡ ἐμβατήριος σάλπιγξ, καὶ ὁ ἀείμνηστος πατὴρ μου, ἀρνούμενος προνό-
 μια⁷ καὶ τιμάς, λησμονῶν πλούτη, δόξαν, κυριαρχίαν, προσέφερε τὰ πάντα ὡς
 ὀλοκαύτωμα τῆς Πατρίδος, καὶ μόνον μὲ τὸ ξίφος ἀγωνιστοῦ ἔσπευσε ν' ἀπο-
 θάνῃ ἢ ν' ἀσπασθῇ Πίστεως καὶ Ἐλευθερίας... || (σ. 3). Εἰς τὴν φωνὴν του τότε
 ἠγέρθη, Κύριε Πρόεδρε, ὀλόκληρος ἡ Μακεδονία, καὶ δὲν εἶναι κρημνὸς ἢ φά-
 ραγξ⁸ ἡ χεῖμαρρος, εἰς ὃν νὰ μὴν ἠκούσθη τῶν ὅπλων του ἢ βοῇ, καὶ δὲν εἶναι σπι-

1. αἰοιδίμου τὸ χειρόγραφον. 2. Ὀδυσσεὺς τὸ χειρόγραφον. 3. ἀρματολῶν
 τὸ χφ. 4. Γιαννιτσῶν τὸ χφ. 5. καταβάλλωσιν τὸ χφ. 6. οἰκίαι τὸ χφ.
 7. προνόμια τὸ χφ. 8. φάραξ τὸ χφ.

θαμῇ τοῦ δέδαφους ἐκείνου, ὁποῦ νὰ μὴν ἐστρώθῃ μὲ αἵματα καὶ σάρκας τυράνων. Τοιοῦτοτρόπως, εἰς μάχην ἀπὸ μάχης θυμομαχῶν καὶ εἰς πᾶν βῆμα μὲ σμῖρην συμπλεκόμενος πολέμιων, συνεκεντρώθῃ τέλος πάντων εἰς Νάουσας¹, καὶ μόνος μετὰ τῶν οἰκείων καὶ ἐπιλέκτων του ἀντέστη, Κύριε Πρόεδρε, πρὸς τεσσαράκοντα χιλιάδας ἐχθρῶν, καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα τὰς φάλαγγας αὐτῶν ἀνατρέπων καὶ νέας ἀπαντῶν φάλαγγας, ξιφίρης ἐπὶ τέλους διέσχισε τὰ σμῖρην τῶν ἐναντίων καὶ ἀπὸ πλῆθους πεζῶν, ἱππέων καὶ πυροβόλων κεραυνωδῶς διερχόμενος ἀφῆκεν ὀπισθὲν του τὰ ἴχνη αἵματος καὶ καταστροφῆς, καὶ μετὰ δισχιλίων ἀνδρείων ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν Ἀντικὴν Ἑλλάδα ὁδόν... Ἐνῶ δὲ ἡ περιγραφὴς αὕτη πάλῃ κατέπληξε τοσοῦτον τοὺς πολέμιους καὶ εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα παρέσχεν ἐγκαρίων ἀνέσεως, ὁ μακαρίτης πατὴρ μου ἐξῆλθε τοῦ πολέμου ἐκείνου μὲ δάφνην θλιβεροῦ μεγαλείου, διότι καὶ ἡ σύζυγος καὶ αἱ θυγατέρες του καὶ πέντε ἀδελφοί μου, μετὰ τὴν κένωσιν τῆς Ναούσης, ἔμειναν εἰς τὴν λύσσαν τῶν πολέμιων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Νάουσα², Κύριε Πρόεδρε, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀγιαστηρίων ἐκείνων, τὸ ὅποιον ἐβράχῃ μὲ ἑκατόμβας ἐχθρῶν διὰ τὴν γενικὴν σωτηρίαν, ἀλλ' ἐβαπτίσθη συνάμα εἰς δάκρυα μαρτύρων καὶ αἰχμαλωσίας!...

Λαβὼν, ὥς εἶπον, τὴν εἰς τὴν Ἀντικὴν Ἑλλάδα ὁδόν, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ὁ μακαρίτης πατὴρ μου συνήντα νέους ἐχθρούς, καὶ εἰς πᾶν βῆμα προσβάλλον καὶ προσβαλλόμενος καὶ πανταχοῦ ἀναγκαζόμενος νὰ νικᾷ, ἔφθασε τέλος εἰς Μεσολόγγιον πυρρίλεκτος³ καὶ αἰμοσταγῆς ὅλος, καὶ μὲ τοὺς δισχιλίους ὀλίγους του ἔσπευσε νὰ συναποθάνῃ ἐκεῖ μετ' ἀδελφῶν πολιορκουμένων⁴...

Μετὰ τὰς γνωστάς κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐκείνην νίκας καὶ κατορθώματα⁵ τῶν Ἑλλήνων, ὁ μακαρίτης πατὴρ μου μετέβη, Κύριε Πρόεδρε, μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατευμάτων καὶ ὀπλαρχηγῶν εἰς τὸ πολιορκοῦν τὴν Χαλκίδα στρατόπεδον, ὅπου διεκρίθη τοσοῦτον διὰ τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις του καὶ ἔδραψε τοσαύτας κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκας... || (σ. 4).

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασε θλιβερά εἶδησις, ὅτι δύο ἰσχυρὰ σώματα ἤρχοντο νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ μὲν ἐν ἑξ αὐτῶν ἐπέπεσεν εἰς τὴν Λαμίαν ὑπὸ τὸν πολέπειον Μπερκὼφ Τσαλλῆν, ἔτοιμον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, τὸ δὲ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ὀνομαστοῦ Κιονταχῆ ἐρρίφθη εἰς Μακρονίτισαν τῆς Θετταλομαγνησίας, ἐνῶ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τολμηρὸν Ἀλόπασαν ὀδηγουμένη ἐπέπεσεν εἰς τὰς χώρας Λαῦκον καὶ Μπομῆρι, ὅπου καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ τὰ ἀνῆλικα βρέφη κατέσφαζεν ἀπανθρώπως.

Τότε τὰ ὀλίγα περισωθέντα λείψανα τῶν χωρίων τούτων ἀποστέλλουν⁶, Κύριε Πρόεδρε, εἰς τὸν μακαρίτην πατέρα μου ἕνα τῶν προκριτῶν καὶ ἐν ὀνό-

1. Νίουσας τὸ χφ.

2. Νίουσα τὸ χφ.

3. πυρρίλεκτος τὸ χφ.

4. πολιορ-

κούμενων τὸ χφ.

5. κατορθώματα τὸ χφ.

6. ἀποστέλλον τὸ χφ.

ματι τοῦ Θεοῦ τῷ ζητοῦσι νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειάν των διὰ νὰ σωθῶσιν ἢ ν' ἀποθάνωσι μετ' αὐτοῦ. Ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἀναθέτει τότε τὴν πολιορκίαν [τῆς] Χαλκίδος εἰς τὸν Καπετὰν Διαμαντῆν, Ὀλύμπιον, ῥίπτεται εἰς Θετταλο-μαγνησίαν, ἀπαντᾷ τοὺς εἰς τὸ Νησίον Ἀλατᾶ 380 Ὀθωμανοὺς καί, μετὰ 48 ὥραν πολέμοτον μάχην, ἄλλους διαπερᾷ ἐκ τοῦ ξίφους καὶ καίει τοὺς λοιποὺς ἐντὸς τῶν ὀχυρωμάτων του. Ἐπέρχεται τότε προσεκτικῶς ἀπέναντι τοῦ μανιώ-δους Ἀλόπασσα καὶ ὀχυρώνεται ἔμπροσθέν του μετὰ 400 στρατιωτῶν, ἐνῷ οἱ λοιποὶ ὁπαδοὶ του καλύπτονται εἰς παρακείμενον δάσος. Ὁ ἀλαζὼν Ἀλόπα-σας, βλέπων ὀλίγους τοὺς ἐναντίους του, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ ὀχυρώματος τοῦ πατρὸς μου μετὰ δυνάμεως παμπληθοῦς, ἀλλὰ τὸν δέχεται μὲ χάλασαν πυρὸς ὁ πατήρ μου καὶ ἐφορμοῦν οἱ ἐκ τοῦ δάσους ὀπλῖται του, μετὰ τινος δὲ ὥρας δὲν ἔβλεπες εἰ μὴ στρατὸν ὀλόκληρον φονευμένον, διότι καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ στρα-τιῶται καὶ αὐτὸς ὁ πασᾶς εἶδον ἐκεῖ τὸ θνεῖδος καὶ τὸν τάφον, ἐνῷ περιῆλθον εἰς χεῖρας μας ἡ πυρῖτις, τὰ πυροβόλα καὶ τὸ ταμεῖον τὸ ἐχθρικόν. Δύναμαι δὲ νὰ κανηρθῶ, Κύριοι, ὅτι ὁ εἰρημένος πασᾶς εἶναι ὁ μόνος, ὅστις καθ' ὅλην τὴν Στερεὰν ἐφρονέυθη, καὶ τούτου μάρτυρας προκαλῶ ὅλους τῆς Στερεᾶς τοὺς ἀγω-νιστάς. Τότε ὁ πολυμήχανος Κιουταχῆς, πνέων ἐκδίκησιν καὶ σφαγὴν, προσβάλ-λει τὰ εἰς τὸ Τρίκκερι ὀχυρώματά μας, τὰ ὑπὸ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ πατρὸς μου Κωνσταντῖνον Δουμπιώτην.

Ἄλλ' ὁ πατήρ μου ἐπιβάς || (σ. 5) εἰς τὰς λέμβους, φθάνει ὑπόπτερος εἰς ἐπικουρίαν καὶ μετὰ μάχην αἱματηρὰν φονεύεται ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀλβανῶν Κο-στέρφ-μπέης, πληγνύνεται καιρῶς ὁ ἕτερος ἀρχηγὸς των Σουλχιδάρ-Πόδας, καὶ ὁ Κιουταχῆς, ἀφίνων ὀπισθὲν του πληθὸς νεκρῶν, ἀποσύρεται εἰς τὴν θέσιν Ράδια, ὅπου στρατοπεδεύει καὶ ὀχυροῦται πρὸς ἀσφάλειαν. Ἐνῷ δὲ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ἐξακολουθεῖ ἐπὶ ἑξ μῆνας ὁ πόλεμος καὶ οἱ ἐχθροὶ προσβάλ-λονται εἰς τὰ ὀχυρώματά των, φθάνει ἐξαίφνης ἡ ἀγγελία, ὅτι στόλος πολυπλη-θὴς ἐκπλέει κατὰ τῶν Βορείων νήσων ὑπὸ τὸν ἐγνωσμένον Τοπάλ-πασᾶν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην προσκληθεῖς ὁ πατήρ μου ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας Σκοπέλου καὶ Σκιάθου, ἵνα προκινδυνεύσῃ τῶν νήσων, συνῆψε τὴν ἐξῆς μετὰ τοῦ Κιουταχῆ συνθήκην : α) Νὰ ἀποσυρθῇ ὁ Κιουταχῆς καὶ τὰ στρατεύματά του ἀφ' ὅλης τῆς Θετταλομαγνησίας· β) εἰς μὲν τὰ 24 χωρία νὰ μείνῃ ἀρχηγὸς ὁ Μῆτρος Βασδέκης, εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Ἀγιάς καὶ Κισσάβου ὁ Μῆτρος Λια-κόπουλος, εἰς δὲ τὴν τοῦ Ἀλμυροῦ καὶ Βελεστίνου ὁ Βελέντζας, καὶ γ) νὰ δύ-ναται ὁ Κιουταχῆς νὰ διορίσῃ ἓνα καὶ μόνον Τοῦρκον εἰς Τρίκκερι, τὸν Ταῖρ - ἀγᾶν. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης ταύτης προσπλέει ἡδη ὁ ὀθωμανικὸς στόλος εἰς Σκιάθον καὶ εἶναι ἑτοιμὸς νὰ φέρῃ τὴν καταστροφὴν καὶ αἰχμαλω-σίαν. Ὁ μακαρίτης πατήρ μου δὲν χάνει τότε οὐδὲ στιγμὴν, ὁρμᾷ ὑπόπτερος εἰς τὴν Σκιάθον, καί, ἀπαντῶν τοὺς ἀποβάντας ἐχθροὺς, κροτεῖ αἱματηρὰν μάχην, καὶ ἄλλους μὲν φονεῖ ἀγεληδόν, ἄλλους αἰχμαλωτίζει, καὶ ἄλλους θαλασσώ-νει διώκων, ἐνῷ ἐνώπιόν του φεύγει ὁ στόλος περδεύς...

Ἐκ τούτου, Κύριε Πρόεδρε, τὸ ἡρωϊκὸν αὐτὸ ὄπλον ἔχοντες ὑπ' ὄφιν οἱ περιώνυμοι τῆς Ὑδρας, ἐκάλεσαν διὰ τῶν ἐντίμων προκρίτων καὶ συναινέσει¹ τῆς Κυβερνήσεως ὡς γενικὸν Φρουραρχὸν τῆς νήσου των τὸν πατέρα μου, καὶ δις ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ περιφρουρήσῃ τὴν ἡρωϊκὴν ἐκείνην νήσον εἰς περιστάσεις κοινίστους. Μάρτυρας τῶν || (σ. 6) λόγων μου ἐπικαλοῦμαι τοὺς ἐπιζῶντας τῆς Ὑδρας ἀγωνιστάς...

Πῶς δὲ νὰ περιγράψω, Κύριε Πρόεδρε, τὰς εἰς Κομπότι, Πέτα, Πλάκα καὶ καθ' ὅλην τὴν Εἰβορίαν μάχας αὐτοῦ, ὅπου τοσάκις ἀντήχησεν ἐντίμως τὸ ὄνομά του, καὶ τοσαῦτα διέπραξεν ἔργα ἡρώϊσμοῦ καὶ φιλοπατρίας; Ὅχι. Δὲν θέλω ἀπασχολήσῃ δι' αὐτῶν τὸ Σεβαστὸν τοῦτο σῶμα, οὐδὲ δύναμαι νὰ περιγράψω ἔργα ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἱστορίαν. Ὁ βίος τοῦ ἀειμνήστου Καρατάσων, ὡς ὁ βίος τῶν πρωταγωνιστῶν ὧλων, εἶναι, Κύριοι, ὁ βίος καὶ οἱ θρίαμβοι τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, καὶ διὰ τοῦτο ἀρκοῦμαι νὰ εἶπω ὅτι δὲν εἶναι ἴσως μάχη ἢ θέσις ἐνδοξοῦ τοῦ ἀγῶνος, ὅπου νὰ μὴν ἀκούης : «Τὰ ταμποῦρια τοῦ Καρατάσων».

Ἀλλ' ἡ Δυτικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Ἑλλάς, Κύριε Πρόεδρε, δὲν ὑπῆρξαν μόναι τὸ στάδιον τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων του. Εἰς ἐν καὶ μόνον ἀποβλέπων, τὸ πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα καθήκον του, ὁ μακαρίτης πατήρ μου, ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμα του καὶ εἰς τὴν ἐνδοξὸν Πελοπόννησον, καὶ δὲν εἶναι μάχη ἢ κίνδυνος, εἰς ἣν δὲν παρενέβη ὡς ἀρχηγός, εἰς ἣν δὲν ἐκινδύνευσεν ὡς στρατιώτης. Ὅτε δὲ ὁ ἀλαζὼν Ἰμβραϊμῆς διήρχετο ἐν λόγχῃ πυκνῇ καὶ συνεσσωματώθη² εἰς τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἦτον πῦρ καὶ θάνατος ἡ διάβασίς του, ὁ μακαρίτης πατήρ μου ὑπόδακρυς προέταξε τὰ στήθη του εἰς Σχοινόλακκα καί, κτυπῶν καὶ κτυπούμενος πανταχόθεν, ὡς Ἐλευθερία ἢ θάνατος³ ἐπεφώνησε καὶ ξιφίρης ριπτόμενος κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἔθεσε τὴν σημαίαν εἰς λύθρον αἵματος καὶ θριάμβου, ἐνῶ ἡ ἔφευγον πανταχόθεν ἢ ἐπιπτον νεκροὶ οἱ δαίμονες τῆς Αἰγύπτου!...

Μετὰ τοῦτο, κατὰ τὸ 1827, ὅτε τὸ ἐνδοξὸν Μεσολόγγι δὲν ὑπῆρχεν, ὅτε εἰς τὰς ἡρωϊκάς Ἀθήνας ἐκνυμάτιζεν ἡ ἡμισέληνος τῶν ἐχθρῶν, ὅτε ὁ φοβερός Κιονταῆς ἐπλημύρισεν ὅλην τὴν Ρούμελην καὶ κατέκρινε καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῆς κομόπολιν⁴, τὰ Μέγαρα, ὅτε ὁ ἀλαζὼν Ἰμβραϊμῆς ἐπυρπόλει τὰς χώρας τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐφθασε καὶ μέχρι τῶν Μύλων⁵ εἰς || (σ. 7) τὰ πρόθυρα τοῦ Ναυπλίου, ἢ τότε Κυβέρνησις ἔπεμψεν ἀντιπρόσωπον, πληρεξούσιον, τὸν ἐντίμον νῦν γερουσιαστὴν Ἀδάμ Δούκαν, δίδουσα⁶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τοὺς ἀοιδίμους⁷ ἀρχηγοὺς Νικόλαον Κριεζώτην καὶ Βάσον Μανροβουνιώτην, ἵνα, ἐλθόντες εἰς τὰς Βορείους⁸ νήσους, εὐρωσι⁸ τὸν ἀείμνηστον πατέρα μου καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ συμποράξωσιν εἰς βλάβην τοῦ ἐχθροῦ τῆς Πατρίδος. Συ-

1. συνενέσει τὸ χφ. 2. συσσωματώθη τὸ χφ. 3. κομόπολιν τὸ χφ. 4. Μήλων τὸ χφ. 5. δίδου τὸ χφ. 6. ἀοιδίμους τὸ χφ. 7. βορέιους τὸ χφ. 8. εὐρωσι τὸ χφ.

σκέψεως τότε γενομένης ἀπεφασίσθη νὰ κτυπήσωσι τοὺς ἐχθροὺς εἰς Θετταλο-
μαγνησίαν, ὃ δὲ Ἀδὰμ Δούκας ἔφερε πρὸς τοῖς ἄλλοις, διαταγῇ τῆς Κυβερνή-
σεως, καὶ πλοῖα τινὰ τῶν γενναίων Ψαρογαιῶν.

Τότε ὁ παστὴρ τῆς Λαρίσης, μαθὼν ταῦτα, ἐπεμφεν εἰς Θετταλομαγνησίαν
ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους Ὀθωμανοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Νοῦρκα Σέριβιανη καὶ
ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, εἰς δὲ τὴν θέσιν «Παλαιὰ Παναγιὰ καὶ Ράδια» ἔγινε¹ πει-
σματωδεστάτη μάχη, ὅπου ὀλίγοι Ὀθωμανοὶ ἔμειναν, ἵνα ἐπιστρέφοντες ἀναγ-
γείλουν εἰς τὸν κυριόρχην τῶν τὴν φοβεράν ἦτταν τῶν, οἱ δὲ ἀρχηγοί, οἱ ὀπλαρ-
χηγοί, αἱ σημαῖαι, τὰ πάντα, καὶ πλήθος λαφύρων, ἔμειναν εἰς χεῖρας τῶν ἡμε-
τέρων.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἱ μὲν² Ν. Κριεζώτης, Βάσος Μανροβογνιώτης καὶ
Ἀδὰμ Δούκας ἐπέστρεψαν εἰς Κέα καὶ Σαλαμίνα, ὅπου εἶχε διαδοθῇ³ ὅτι ἔρ-
χεται ὁ ἀείμνηστος Κυβερνήτης, ὃ δὲ πατήρ μου ἔμεινε καὶ πάλιν μὲ τὰ στρα-
τεύματά του ἀρχηγὸς τῆς θέσεως.

Κατὰ τὰ τέλη Ἰανουαρίου⁴ 1828 ἔφθασε καὶ ὁ περιμενόμενος Κυβερνήτης
τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀρχιστράτηγος Γκενεράλ-Ζούρτζ⁵, πολιορκῶν
τότε τὴν Βόνιτσαν, εἶχεν ἀνάγκην πλοίων διὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, σταλ-
θεὶς τότε ὁ ἀρχιναύαρχος⁶ Ἀνδρέας Μιαούλης πρὸς τὸν πατέρα μου, ἔλαβε παρ'
αὐτοῦ τὰ δύο ἰδιόκτητα πλοῖα του, ὑπεχρέωσε δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του
νὰ παραδώσωσι καὶ τὰ ἰδικά των, τὰ ὅποια ἐστάλησαν εἰς τὸν ἐν Βόνιτση ἀρ-
χιστράτηγον⁷ διὰ τοῦ ἀντιναύαρχου Ἀντωνίου Κριεζῆ, ὅστις διέβη, πολέμῳ
καὶ πολεμοῦμενος, διὰ τῶν φρουρίων Πρεβέζης καὶ Προούνης⁸, εἰς τὸν Ἀμ-
βρακικὸν⁹ κόλπον. Μάρτυρας τῶν λόγων μου ἐπικαλοῦμαι τὸν ἀρχιστράτηγον¹⁰
Ζούρτζ, τὸν ἀντιναύαρχον Ἀντώνιον Κριεζῆν, καὶ τόσους ἄλλους ἀνωτέρους
ἀξιωματικούς.

Τοιοτοτρόπως, ἐνῶ ὁ ἀγὼν ἐπερατώθη τὸ 1829, ὁ πατήρ μου || (σ. 8) δι-
ῆλθεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὅλας αὐτοῦ τὰς περιπετείας ὡς Γενικὸς ἀρχηγός,
καί, φέρον πάντοτε τὰς πλέον ἱερὰς ἀναμνήσεις, ἀπέθανε τὴν 22 Ἰανουαρίου¹¹
1830.

Ὅλα ταῦτα, Κῆριε Πρόεδρε, ἂν διεγράψαν μὲ τὸν χρόνον, καὶ ὡς οἱ
αὐτουργοὶ των ἐροῖσθῃσαν εἰς τὴν λήθην, δὲν εἶναι, ὅχι, μὰ τὰ παθήματα τοῦ
ἀγῶνος, δὲν εἶναι μῦθοι κενοί, οὔτε ὑπερβολαὶ λόγων. Ἄν δὲ ἀσθενῶς μόνον
καὶ ἐν ὀλίγοις τὰ περιέλαβον διὰ τῆς παρουσίας, πολλὸν εὐγλωττότερον¹² τὰ δια-
βεβαιοῦν ἄλλοι, εἰς οὓς ὀφείλομεν καὶ σέβας καὶ θαυμασμόν, καὶ ὅτινες καλοῦν-

1. ἔγινεν τὸ χφ. 2. ὁ μὲν τὸ χφ. 3. διαδοθῇ τὸ χφ. 4. Ἰανουαρίου
τὸ χφ. 5. ἀρχιστράτηγος τὸ χφ. Πρόκειται γιὰ τὸν Ἀγγλο Φιλέλληνα στρατηγὸν R.
Church. 6. ἀρχιναύαρχος τὸ χφ. 7. ἀρχιστράτηγον τὸ χφ. 8. Προούνης τὸ
χφ. Διάβ. Πούνης, τὸ σημερινὸ Ἄκτιον. 9. Ἀμβρακικὸν τὸ χφ. 10. ἀρχιστρά-
τηγον τὸ χφ. 11. Ἰανουαρίου τὸ χφ. 12. εὐγλωτότερον τὸ χφ.

ταί Ζαΐμης, Κουντουριώτης¹, Μανρομιχάλης, Βότσαρης, Κολοκοτρώνης κ.τ.λ. Τὰ πιστοποιητικά λοιπὸν τοιούτων περιδόξων ἀνδρῶν ὑποβάλλω ἐνὸπιον Ὑμῶν, Κύριοι, καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἀποκείται νὰ εἰπωσιν ἤδη ἂν ἐκτελοῦν τὴν πάτριον διαθήκην καὶ ἂν ἀναγνωρίζουν τὴν πιστοποίησιν τῶν πατέρων των.

Καθ' ὅλην δὲ τὴν πολυστένακτον αὐτὴν σειρὰν τῶν κινδύνων, εἰς ὅλον τὸν κυματισμὸν τοιούτων πράξεων καὶ ἀγώνων, ὁ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενος παρὰ πλεονος ἀείποτε τοῦ πατρὸς μου, δὲν εἶναι, Κύριε Πρόεδρε, ἀγὼν ἢ κίνδυνος, δὲν δὲν συνεμερίσθην μαζί του, δὲν εἶναι συμφορά, ἦν δὲν ὑπέστην πλησίον αὐτοῦ, οὐδὲ δοκιμασία, ἦν δὲν διήλθομεν ἐκ τοῦ ἴσου, διότι τὸ αὐτὸ σύνθημα, ἡ ἐγερσις τῆς Πατρίδος, ἦτον τὸ σύνθημα ὅλων, καὶ σφαγαὶ καὶ αἰχμαλωσίαι καὶ στέρεσις ὑπαρχόντων τὸ καθήκον ἐκάστων.

Ἡ [ἐκ] νεκρῶν ἀνάστασις τῶν ἐθνῶν, ἀπαιτεῖ, ὡς δὲν ἀγνοεῖτε, Κύριοι, οὐ μόνον ποταμοὺς αἱμάτων μαρτυρικῶν, ἀλλὰ καὶ καταστροφὰς πόλεων καὶ ἐμπρησμοὺς οἰκιῶν καὶ ἐξόντωσιν ὑπαρχόντων καὶ ἐν γένει πᾶσαν θυσίαν ἀτομικὴν, διὰ νὰ ἔλθῃ ἡ ἐπιούσα γενεὰ νὰ πνεύσῃ τὴν ζωὴν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παρελθούσης. Τὴν στερεὰν ταύτην ἀλήθειαν δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγνοῇ ἡ Ἑλλὰς τοῦ 1821, καὶ διὰ τοῦτο ὅλαι κατὰ σειρὰν αἱ Ἑθνικαὶ Συνελεύσεις, βλέπουσαι, Κύριοι, ὅτι κατὰ τὴν ἐναγώνιον πάλην ἐκείνην οὐ μόνον ἐκαλεῖτο ὁ Ἕλλην εἰς φόρον αἵματος καὶ θανάτου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ κλαύσῃ τὴν σφαγὴν ἢ τὴν ἀτίμωσιν τῷ οἰκείῳ του, νὰ ἴδῃ καιομένας τὰς πόλεις του, τὰ κτήματά του καταστρεφόμενα καὶ εἰς βάραθρον || (σ. 9) χαῖνον νὰ καταρρεύσωσι τὰ πλοῦτη, αἱ οἰκίαι, τὰ ἀγαθὰ του, καὶ γυμνὸς καὶ ἀνέστιος νὰ ἐξέλθῃ τοῦ χάους ἐκείνου μὲ τὸ πρόνομιον² τοῦ ἀλήτου καὶ μίαν δάφνην ὀδυνηράν. Αὐτὰ βλέπουσαι, Κύριοι, αἱ κατὰ καιροὺς Ἑθνικαὶ Συνελεύσεις μὴ φωνῇ ἀνεκίρουν ὅλαι ὅτι εἰς πάντα τοὺς ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος μοχθήσαντας ἅμα τῇ σωτηρίᾳ τοῦ Ἑθνους, θέλει δοθῇ ἀνάλογος τῶν ἔργων των ἀμοιβή, καὶ τοῦτο διὰ νὰ εὐρωσι καὶ ἔν σπέρμα γῆς νὰ θρέψῃ τὴν δυστυχίαν των, ὀλίγον θλιβερόν χῶμα νὰ κρύψῃ τὰ γυνὰ κόκκαλά των. Τὸ κήρυγμα τοῦτο τῶν Ἑθνικῶν Συνελεύσεων εἶναι, Κύριοι, συμβόλαιον Ἱερὸν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγγυητὴς ἐγράφη τὸ Ἑθνος, καὶ ἐπισφράγισις³ εἶναι τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων. Ὁ ἀναβάλλων λοιπὸν τοιοῦτο συμβόλαιον διαφνέδει⁴ τὸ Ἑθνος καὶ ἐπὶ τῆς ὁδῆς λιμοκτονοῦντων ἀγωνιστῶν καταδικάζει τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἐκ τούτου καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις ἐπελθοῦσα Συνέλευσις, πρῶτον αὐτῆς ἀνέγραψε ψήφισμα τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀγωνιστῶν καί, ἐπιβεβαιούσα τὰ ὑπὸ τῶν Συνελεύσεων ὅλων ψηφισθέντα, ἐκήρυξεν ὅτι δὲν λησμονεῖ τὸ Ἑθνος τὰς ἡμέρας ἐκείνας τῶν θυσιῶν καὶ ἀγώνων, καὶ ἐν καθήκον αἰσθάνεται, τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν του ὑποχρεώσεων...

Αἱ ὑποσχέσεις αὗται δὲν ἦσαν — ὄχι — τὰ ἐλατήρια, ἕνεκα τῶν ὁποίων

1. Κουντουριώτης τὸ χφ.

2. προνόμιον τὸ χφ.

3. ἐπισφράγισις τὸ χφ.

4. διαφνέει τὸ χφ.

ἐρρίφθη εἰς τὰς φλόγας ὁ Ἕλλην καί, ὅταν ἀπὸ τοῦ Ταῦρέτου μέχρι τοῦ Αἴμου, ὁλόκληρος φυλὴ ἀπέθνησκε μαχομένη, ὅταν Κασσάνδρα καὶ Νάουσα¹ ἐλούοντο εἰς τὸ αἶμα καὶ ἀναπέτα πυρίφλεκτον² τὸ Ἅγιον Μεσολόγγι, μὲ τὰς ἱερὰς ἐκείνας ἡμέρας, ἐν εἴχῃ σύνθημα ἕκαστος, τὸν θούριον³ τοῦ Φεραίου, μίαν ἀξίωσιν ἀμοιβῆς, τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Πατρίδος!... Καὶ ὅταν θυσιάζῃ τις καὶ πλούτη καὶ τέκνα, ὅταν ἀρνῇται⁴ τὸ ἐνεστὼς καὶ δίδῃ προσφορὰν τὴν ζωὴν του, δὲν ἐμπορεύεται ἀντὶ τούτων μελλούσας ἀμοιβὰς ἀμφιβόλους... Ἐκ τούτου, Κύριοι, ἰδέτε ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν ἀγωνιστῶν, οἱ μὲν ἀπέθανον ἐπὶ ψάθης, καὶ δημοσίᾳ δαπάρῃ τοῖς ἐπρομήθευσαν τὸν λίβανον τῆς κηδείας, οἱ δὲ ἀπῆλθον εἰς τὰς ἐστίας των, μὴ καταρώμενοι τὴν ἐλευθερίαν, ἄλλοι δὲ κεῖνται εἰς ἀγνωστα μνήματα μὲ ἓνα παρήγορον βόλι εἰς τὴν καρδίαν, καὶ κρυτοὶ μόνον καὶ ἄστεγοι περιστοιχόμεθα ποῦ ὀλίγοι ἐτι ἀγωνισταί, τὸ δάκρυ πνίγοντες ἀγερώχως, ἀλλ' ἀποθνήσκοντες ἐκ τῆς πείνης! Σπεύσατε, Κύριοι, Σπεύσατε! Μετ' οὐ πολὺ δὲν θέλομεν πνέει οὐδ' αὐτὴν τῆς Πατρίδος τὴν αὔραν καὶ ἀντὶ τοῦ ὀβολοῦ τῆς κηδείας, δότε μας κἂν τὸν ὀβολὸν ξηροῦ ἄρτου! Αὐτὸ σᾶς ἐπαγορεύει τὸ δίκαιον, αὐτὸ || (σ. 10) σᾶς ἐπιβάλλει τὸ Ἔθνος, καὶ ἡ καρδίᾳ Σας... Τιμὴ, ζωὴ, περιουσία, ἰδοὺ νομίζω, Κύριοι, ἡ πολυτιμότερα τριάς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅλα ταῦτα προσέφερεν ὁ πατήρ του εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος... Τιμὴ; Καὶ ποῦ εἶναι σύζυγος⁵ ἢ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ, τὰς ὁποίας ὡς σπλάγχχνα του ἀποσπῶντες ἐσυραν οἱ ἐχθροὶ εἰς ὄνειδος καὶ δουλείαν; Περιουσία; Καὶ ποῦ εἶναι οἱ θησαυροί⁶, τὰ ποίμνια, ὁλόκληροὶ συνοικίαι⁷ καὶ κτήματα, ἀφ' ὧν ἀπεκδυθεὶς ὁ πατήρ μου κατέβη εἰς τὸν στρόβιλον βασάνων καὶ δυστυχίας; Ζωή; Καὶ δὲν ἐθρόνησε πεντήκοντα οἰκέλους του φονευθέντας; Καὶ δὲν αἱμάτωσεν ἡ ψυχὴ του εἰς τὴν ἀπόλειαν πέντε ἡρωϊκῶν τέκνων του; Καὶ δὲν προσέφερεν ἐτι τοσάκις τὴν ζωὴν του ὡς τελευταίαν θυσίαν καὶ προσφορὰν; Τί ἄλλο τῷ ἐλλείπετο πλέον; Μία ἰσχυρὴ καὶ πολυδάκρυτος ὑπαρξὶς καὶ αὐτὴν τὴν ἐκύβενσε⁸ χιλιάκις, ἀλλ', ἢ σκληρὸν ἢ εὐσπλαγχνον, δὲν τὸν ἀνέπασεν⁹ ἓνα βόλι. Naί, Κύριοι, ὡς οἱ μεγαλουργοὶ καὶ περιώνυμοι πατέρες ὑμῶν ἀνέκραζαν αἰεὶ τὰ ὅπλα καὶ Πελοπόννησος καὶ Στερεὰ καὶ Νῆσοι, ἡγέρθησαν εἰς τὴν κλῆσιν των, καὶ ὁ ἀείμνηστος πατήρ μου ἡγείρεν ὡς αὐτοὶ ὁλόκληρον τὴν Μακεδονίαν, αἶρων τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους, προσέφερεν ὡς ἐκεῖνοι ὅ,τι πολῦτιμον κρατεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὰς θυσίας ταύτας μὲ μόνον ἀντεζύγησε τὸν ὀλεθρον τῶν ἐχθρῶν, κομίζων εἰς τὸ μῆμα ὡς μόνην ἀμοιβὴν τὴν πενίαν... Τοιοῦτοι μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ, τοιοῦτοι ἀθληταὶ παθημάτων, οἱ Μωϋσεῖς αὐτοὶ ἐνὸς Ἐθνους, εἰπέτε, Κύριοι, δὲν εἶναι ἄξιοι τοῦ Σεβασμοῦ τῆς Πατρίδος, καὶ ἂν δὲν τοῖς ὀφείλονται¹⁰ ἀνδριάντες, δὲν τοῖς ἀνήκει κἂν ὁ ἄρτος ὁ ξηρὸς τοῦ ἐλέους;

1. Κασσάνδρα καὶ Νάουσα τὸ χφ. 2. περιφλεκτον τὸ χφ. 3. τὸν θούριον τὸ χφ.
4. ἀρνείται τὸ χφ. 5. σύζυγος τὸ χφ. 6. θησαυροὶ τὸ χφ. 7. ὁλόκληραι συνοικίαι τὸ χφ.
8. ἐκύβενσε τὸ χφ. 9. ἀνάπασε τὸ χφ. 10. ὀφείλονται τὸ χφ.

Ἄλλ' ἐν μέσῳ τῆς συναισθήσεως ταύτης εὐρίσκει τις τὴν παρηγορίαν, ὅτι τινὰ τῶν εὐγενῶν τούτων ὀνομάτων δὲν παρελείφθησαν ἐντελῶς καὶ αἱ φωναὶ τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων εἰσηκούσθησαν ὑπὲρ ἐνὸς τοῦλάχιστον Καραϊσκου, ὑπὲρ ἐνὸς μεγαλονοικοῦ Βότζαρη, ὑπὲρ τοῦ περιδόξου Ζαίμη, ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου τοῦ ἀγῶνος μας Κουντουριώτου¹, ὑπὲρ τοῦ ἡμιθέου Μιαούλη, ὑπὲρ τῶν Μαυρομιχαλαίων, τοῦ Γιατράκου καὶ ἄλλων. Τίς νὰ μὴν χύνη, Κύριοι, εὐγνωμοσύνης ἐθνικῆς δάκρυα, βλέπων ὅτι εἰς τὰς ἐνδόξους ταύτας οἰκίας ἐδόθησαν ἀνὰ 1000 τοῦλάχιστον στρέμματα γῆς, διὰ νὰ δοθῇ μέρος δικαιοσύνης εἰς τοὺς υἱούς, ἀνθ' ὧν ἐθυσίασαν || (σ. 11) οἱ πατέρες; Ἄλλ' ἡ δικαιοσύνη αὕτη ὀφείλεται ἄρα καὶ εἰς τὸν γηραιὸν Καρατάσον; Τὰ ἄθλα² καὶ αἱ θυσίαι αὐτοῦ ἀναγνωρίζονται ὡς τῶν ἄλλων ἢ, ἀντὶ πλούτου καὶ αἵματος, προσέφερεν εὐχὰς εἰς τὸ Ἔθνος καὶ ἡ φωνὴ τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων πρέπει νὰ βωβαθῇ δι' αὐτὸν καὶ νὰ διαγραφῇ ὡς παρὸν τὸ ὄνομα, αἱ πράξεις καὶ τὸ μνημεῖον ἴσως αὐτοῦ; Τὸ ζήτημα τοῦτο, Κύριοι, ὑποβάλλω εἰς τὴν κρίσιν ὑμῶν, καὶ εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ δικασήτε, ἂν εἰς συναθλητῆς τῶν πατέρων Σας, εἰς δηλαδὴ πατὴρ Σας, πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ τῆς μερίδος του, καὶ νὰ διαγραφῇ ὡς ἀλλόφυλος. Θέσατε τὴν δεξιὰν εἰς τὸ στήθος καὶ ἀποφασίσате, Κύριοι...

Ἄν αἱ θυσίαι καὶ τὰ παθήματα τοῦ Πατρός μου ἀναγνωρίζονται³, ἂν οἱ ἀγῶνες καὶ κίνδυνοί μας δὲν εἶναι ὄνειρα, ἂν μετὰ τόσους πόνους λαμβάνω σήμερον ὅ,τι εἰς Γραμματεὺς Ὑπουργεῖον καὶ μὲ 250 δραχμὰς ζητῶ νὰ συντηρήσω υἱούς ἢ ν' ἀποκαταστήσω τὰς θυγατέρας μου, ἂν αἱ ἀλήθειαι αὗται ἀναγνωρίζονται⁴, δότε τὴν ἀναλογίαν μου, Κύριοι, δότε καὶ εἰς ἐμὲ 1000 πολυπαθῇ στρέμματα γῆς, διὰ νὰ ἀσφαλίσω τὸν ἄρτον τῶν τέκνων μου, πρὶν κλείσω μετ' ὀλίγον τοὺς ὀφθαλμούς... Δότε με, Κύριοι, τὴν ἀποκατάστασιν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ δικαίου· δότε με τὴν ἐν ὀνόματι τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων· δότε με τὴν ἐν ὀνόματι τῆς Πατρίδος καὶ τῆς τιμῆς τῆς· δότε με τὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, διότι Πατρίς καὶ δίκαιον, ἔστιν ὁ Θεός...

Ἄν ὄχι, εἰπέτε το, Κύριοι, ἀλλ' εἰπέτε το πλέον «μακρὰν ἡμῶν Καρατάσε»· δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους; διὰ νὰ λάβω ἅν μίαν ἀπόφασιν καί, εὐλογῶν τὸ ὄνομα τῆς Πατρίδος, νὰ θάψω εἰς γωνίαν τινὰ τοὺς πόνους καὶ τὰς θυσίας μας.

Ὁ εὐπειθής

Δημήτριος Τζάμης Καρατάσος

1. Κουντουριώτου τὸ χφ.

2. ἄθλα τὸ χφ.

3. ἀναγνωρίζοντας τὸ χφ.

4. ἀναγνωρίζονται τὸ χφ.

2

Πρὸς

Τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀγῶνος

Κύριε Πρόεδρε!

Ἄν καὶ εἶναι περιττὸν νὰ ἐξιστορήσω τὰς θυσίας καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ μακαρίτου συζύγου μου καὶ ἐν γένει τῆς οἰκογενείας τοῦ Καρατάσου, διότι ἀποτείνομαι πρὸς ἄνδρας, οἵτινες γνωρίζουσι κάλλιστα τὰ παθήματα καὶ δικαιώματα τοῦ ἀγῶνος, ὡς μετασχόντες¹ ἐνδόξως αὐτοῦ, μὲλλον τοῦτο ὡς ἐκ περισσοῦ ἐσωκλείω ὧδε ἀντίγραφον ἀναφορᾶς τὴν ὁποίαν ὁ μακαρίτης σύζυγός μου εἶχε δώσει κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1860 εἰς τὸ τότε Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον, μὴ λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις του, ἐνεκα τῆς τότε κατ' αὐτοῦ καταφορᾶς τῆς Κυβερνήσεως τῆς πεσοῦσης δυναστείας, τὸν ἀπήλπισε καὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἔπαθεν ὅλα ὅσα ὑμεῖς καλῶς γνωρίζετε. Ἦδη πιστεύω ἀδιστάκτως, ὅτι θέλετε ἶδει τὸ δίκαιον καὶ θέλετε ἀπονεῖμει τὴν ἀπαιτουμένην δικαιοσύνην, ὅτι ἀνήκει ἀπέναντι τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Καρατάσου.

Μένω μὲ βαθύτατον Σέβας

Εὐπειθεστάτῃ χήρᾳ

Αἰκατερίνῃ Δ. Τζάμη Καρατάσου.

Γ'. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΡΑΤΑΣΑΙΩΝ

Παρατηρητέα τὰ ἐξῆς ἐπὶ τῶν δημοσιευθέντων ἐγγράφων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς συλλεγείσας πληροφορίας διὰ τὴν οἰκογένειαν τῶν Καρατασαίων².

1. Τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ Καρατάσου

Ὁ Τσάμης Καρατάσος ἀναφέρει τὸν πατέρα του, ὡς ὁ «Γέρων Καρατάσος», «Καρατάσος», «ὁ Πατὴρ μου», μὴ μνημονεύων τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα του. Ὁ Ν. Φιλιππίδης γράφει³: «Τινὲς νομίζουσιν, ὅτι ὁ Καρατάσος προσέ-

1. μετεσχόντες τὸ χφ.

2. Ἡ περαιτέρω ἀξιολόγησις καὶ κριτικὴ τῶν δεδομένων ὑπὸ τῶν ἐγγράφων πληροφοριῶν περὶ τῶν διαφορῶν μαχῶν κλπ. ἐκφεύγει τοῦ περιορισμένου σκοποῦ τῆς παρούσης μελέτης.

3. Βλ. Ν. Γ. Φιλιππίδου, ἑ.ἀ. σ. 345. Περὶ τοῦ ὁροπεδίου Καραντὰς ἢ Καρατὰς βλ. Δ. Παταρίδης - Ε. Στουγιαννάκης, Ἱστορία τῆς πόλεως Ναούσης, Α', Ἐδεσ-

λαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περι-
που ὥρων τῆς Ναούσης κειμένου ὄρους «Καρατάσι», ἀλλὰ πλανῶνται
δαινῶς· διότι αὐτὸ τὸ κύριον ὄνομα αὐτοῦ, ὡς θετικῶς γινώσκουμεν, ἦτο
Τάσος (= Ἀναστάσιος), προσετέθη δὲ κατόπιν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κυρίου ὀνό-
ματος τοῦ γενναίου ἀνδρὸς μόνον τὸ τουρκικὸν ἐπίθετον καρὰ (= μαῦρος),
ὅπερ συνήθως τιμῆς χάριν προσήρμοζον οἱ Ὀθωμανοὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν
γενναίων καὶ μελανόχρων ἀνδρῶν, καὶ οὕτω ἐσχηματίσθη τὸ Καρατάσος,
ὡς τὸ Καραῖσκος, Καραῖσκάκης, Καραγιῶργος, Καραμητσος, Καραμπα-
τάκης κλπ. Ἄλλως οὐχὶ σπανίως ὁ ἀνὴρ ἀπεκαλεῖτο καὶ μετὰ ταῦτα καὶ πρό-
τερον ἁπλῶς μόνον Τάσος ἢ Καπετὰν Τάσος, τοῦτέστιν ἄνευ τοῦ προσθέ-
του καρὰ». Ὁ Ἰ. Πετρόφ γράφει¹ ὅτι ἱδρυτῆς τῆς οἰκογενείας τῶν Καρατα-
σαίων ἦτο «ὁ Ἀναστάσιος ἢ κοινῶς Τάσος Καρατάσος, ὁ ἐπικληθεὶς γέρω
Καρατάσος».

Εἰς τὰ δημοσιευθέντα κείμενα μᾶς παραδίδεται ὁ τύπος Καρατάσος,
ὡς γράφει τούτον καὶ ὁ Ν. Φιλιππίδης, ἀλλοῦ δὲ Καρατάσος² καὶ Καρατά-
σιος³. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἡ οἰκογένεια Καρατάσου θὰ εἶχεν ἀρχικῶς
ἕτερον ἐπώνυμον, ὠνομάσθη δὲ οὕτω κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τοῦ Γέρο-
Τάσου, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος, ἦτο δὲ μελαμψὸς καὶ διὰ
τοῦτο ὠνομάσθη Καρα (= μαῦρος) Τάσος, ὅπως ἡ Βέροια ἐκαλεῖτο Καρα-
Βέροια καὶ Καραφέροια, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν κατελήφθη δυσχερῶς
ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἢ κατ' ἄλλην ἄποψιν ἐπειδὴ ἐταλαιπωροῦντο οὗτοι ἐκ
τοῦ κλίματός της λόγφ τῶν πολυμέρων βροχοπτώσεων. Συνεπῶς, ἐκ τοῦ
ὀνοματεπωνύμου τούτου γνωρίζομεν μόνον τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος ἢ Τάσος,

σα 1924, σ. 15 καὶ 109, σημ. 2, Ν. Σχινῆ, Ὀδοπορικαὶ σημειώσεις Μακεδονίας, Ἡπεί-
ρου κλπ., τευχ. Α', Ἀθῆναι 1886, σελ. 170 - 1, Ι. Κ. Βασδραβέλλης ἑ.ἀ., σ. 190 καὶ τοῦ
ιδίου, Ἱστορικά ἀρχεῖα Μακεδονίας, Β', Θεσσαλονίκη 1954, σ. 162 καὶ 237. Ὁ Ι. Μη-
λιδόπουλος, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τετράδιον 2ον, σ. 29 (περὶ οὗ βλ. Γ. Χ. Χιονίδη,
Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμος Ιος, Βέροια 1960, σ. 42, βιβλιογραφία), ἀπαριθμεῖ καὶ τὸ
ἀνὸνπαρκτον χωρίον «Καρατάσι» μεταξὺ τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς Βεροίας - Ναούσης,
τὰ ὁποῖα ἐπυροπολήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1822, ἀλλὰ πλανᾶται προφανῶς, ἐκ-
λαμβάνων τὸ ὁροπέδιον ὡς χωρίον, ὡς πράττει καὶ διὰ τὸ «Ντούρλια», τὸ ὁποῖον ὀνομά-
ζει ἐπίσης χωρίον.

1. Βλ. Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλη α.

2. Βλ. Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19-26, Ν. Κασομούλης, Ἐνθυμήματα στρατιωτικά,
ἐπιμελεία Γ. Βλαχογιάννη, τόμος Α', Ἀθῆναι 1939, σ. 11 κ.ἐ. καὶ Ι. Μαμαλάκης, ἑ.ἀ.,
καθὼς καὶ εἰς τὰς προγενεστέρας, σχετικὰς, μελέτας του.

3. Βλ. Δ. Παταρίδης - Ε. Στουγιαννάκης ἑ.ἀ., σ. 76 κ.ἐ. Οὕτως ἀναφέρεται
καὶ εἰς νεκρολογίαν ἀναδημοσιευομένην εἰς τὸ τέλος τῆς ἀνὰ χειρὸς μελέτης, Πβλ. Ι.
Οικονόμου, Λαρισαίου, Ἐπιστολαὶ διαφόρων..., Ἀθῆναι 1964, σ. 465 κ.ἐ., καὶ
ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης», φύλλ. 816/26.11.1967. Ὁ Ι. Βασδραβέλλης ἑ.ἀ.,
ἀναγράφει Τάσος Καρατάσιος ἢ Γέρω Καρατάσιος.

τὸ δὲ ἀρχικὸν ἐπιθέτον του εἶναι ἄγνωστον, ἐπισκiasθὲν ὑπὸ τοῦ νέου τοιούτου, ὅπως συμβαίνει συνήθως μὲ τοὺς πολεμάρχους.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν δικαιολογούνται οἱ τύποι Τάσος καὶ Καρατάσος (μὲ δύο σ), οὔτε ὁ τύπος Καρατάσιος, διότι τὸ ἐπιθέτον τοῦτο δὲν προήλθεν ἐκ τοῦ Ἀναστάσιος, ὁπότε ἔδει νὰ λέγηται οὗτος Καραναστάσιος, ἀλλὰ ἐκ τοῦ ὑποκοριστικοῦ Τάσος καὶ ἐπομένως ὀρθότερα, ἱστορικῶς καὶ γλωσσολογικῶς, εἶναι ἡ γραφὴ Τάσος ἢ Καρατάσος.

2. Ἡ καταγωγή τοῦ Καρατάσου

Γίνεται κοινῶς παραδεκτὸν ὅτι ὁ Καρατάσος ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ντοβρά ἢ Δοβρά Βεροίας κατὰ τὸ ἔτος 1764¹. Παρὰ ταῦτα ὁ Ν. Κασομούλης γράφει² ὅτι οὗτος κατήγετο ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ Βερμίου ὄρους ἀκμάζοντος χωρίου Ξερολιβάδου, ὅπερ δὲν φαίνεται ὀρθόν, ἐκτὸς ἐὰν οἱ πρόγονοι τοῦ Καρατάσου κατήγοντο ἀπὸ τὸν οἰκισμὸν τοῦτον. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρατάσου ἐγκατεστάθη περὶ τὸ 1770 εἰς τὸ περὶ τὴν Νάουσαν χωρίον Διχαλεῦρι³. Ἀπ' ἐκεῖ ἀνεχώρησεν οἰκογενειακῶς ὁ Καρατάσος περὶ τὸ 1798 καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Νάουσαν⁴, ὅπου καὶ ἔμεινε μέχρι τῆς κατὰ

1. Βλ. Νεκρολογίαν, ἔ.ἀ., Ι. Πετρώφ, ἔ.ἀ., σ. 19, στήλη α, Ν. Γ. Φιλίππιδου, ἔ.ἀ., σ. 19.

2. Βλ. Ν. Κασομούλη, ἔ.ἀ., σ. 49, ἔνθα ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς: «...Ὁ Τάσιος τῆς Βερροίας, Ξερολιβαδίου, παρ' οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμον τῆς θέσεως Καραντάς (Μαυρολιθάρι) 4» εἰς τὴν σημείωσιν 4 ἀναγράφονται: «...Ὁ ἀπὸ τὸ Ξερολιβαδο τῆς Βερροίας Τάσιος (Ξερολιβαδίτης) πῆρε Ἀρματολίκι τὸ Καραντάς». Τὰ ἀνωτέρω δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἀληθῆ, ὁ δὲ Κασομούλης συμπλέκει ἀδοκίμως τὸ ὀροπέδιον Καραντάς μὲ τὸν Καρατάσον καὶ τὴν καταγωγήν του. Βεβαία θεωρεῖται ἡ ἐκ τοῦ χωρίου Δοβρά καταγωγή του, ὡς ἀναγράφεται καὶ εἰς τὴν ἐπίσημον νεκρολογίαν. Ἀλλωστε ὁ Καρατάσος δὲν ἦτο ἄρματολὸς μόνον τῆς περιοχῆς τοῦ ὀροπεδίου Καραντάς, ἀλλὰ τῆς Βεροίας, τῶν Γιαννιτσῶν καὶ τοῦ Βαρδαρίου, ὡς σημειοῖ καὶ ὁ υἱὸς του εἰς τὴν δημοσιευομένην πρώτην αἰτησίν του (= 1, σελ. 2). πβλ. καὶ Ν. Γ. Φιλίππιδην, ἔ.ἀ., σ. 12 καὶ 21, Ι. Κ. Βασδραβέλλη ν, Οἱ Μακεδόνες, σ. 36.

3. Βλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἔ.ἀ., σ. 174-175. Τὰ χωρία Δοβρά καὶ Διχαλεῦρι κατεστράφησαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822, ἀναφέρονται δὲ ταῦτα καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ τουρκικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου Βεροίας - Ναούσης: βλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη ν, Ἱστορικά ἀρχεῖα, ἔ.ἀ., σ. 11 καὶ 19 καὶ Οἱ Μακεδόνες κλπ., ἔ.ἀ. σ. 174 καὶ σημ. 1, 2, Ν. Φιλίππιδου, ἔ.ἀ., σ. 19, Δ. Πιλατιδίου - Ε. Στουγιαννάκη, ἔ.ἀ., σ. 73, 77 καὶ 159 καὶ Χ. Ἀραπιδίου, Μετάφρασις ἐν περιλήψει τῶν κωδικῶν τοῦ τοπικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου τουρκικοῦ ἱεροδικείου Βεροίας, τόμων ἀραβικῶν ἐτῶν 1049 καὶ 1050 (ἀνέκδοτον, περὶ οὗ βλ. Γ. Χ. Χιονίδου, ἔ.ἀ., σ. 39, βιβλιογραφία), σ. 199, 201, 209, 217, 220. Περί τῶν χωρίων τοῦτον καὶ τοῦ Ξερολιβάδου ἢ Ξηρολιβιάδου βλ. λεπτομερείας εἰς Γ. Χ. Χιονίδου, ἔ.ἀ., ἰδίως τὸμ. Γ', (Τουρκοκρατία ὑπὸ ἐκτύπωσιν).

4. Βλ. Δ. Πιλατιδίου - Ε. Στουγιαννάκη, ἔ.ἀ., σ. 75-77.

τὸ 1822 γενομένης καταστροφῆς τῆς πόλεως¹. Διὰ τοῦτο ἐνίοτε ἀναφέρεται καὶ ὡς Ναουσαῖος, συνήθως ὅμως ὡς Βεροιεύς, διότι τὸ χωρίον Δοβρὰ εὐρίσκεται οὐλοῦν τῆς Βεροίας, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ αὕτη ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ ἡ πλέον γνωστὴ πόλις τῆς περιοχῆς.

Ὅπως δὴποτε, ὁ Καρατάσος, ἀγωνισθεὶς εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ δὴ ἐκ τῶν πρώτων, ὧν καὶ μέλος τῆς Φιλικῆς ἐταιρίας², ἀνήκει πλέον εἰς τοὺς Πανέλληνας.

3. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρατάσου

Εἰς τὸ κείμενον τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1 ἐγγράφου (σελ. 3) ἀναγράφεται ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρατάσου ἐκινδύνευσε νὰ ἀπολέσῃ κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ναούσης τὴν σύζυγον τοῦ ἀρχηγοῦ, τὰς θυγατέρας του καὶ πέντε ἄρρενα τέκνα.

Ἡ σύζυγος τούτου, ἡ ἡρώϊς Καρατάσαινα, ὠνομάζετο κατὰ τὸν Ἰ. Πετρώφ Μαρία καὶ ἦτο θυγάτηρ ἱερῶς ἐκ τῆς περιφερείας τῆς Βεροίας³. Εἶναι γνωστὰ τὰ μαρτύρια εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἀπεβίωσε, μὴ δεχθεῖσα νὰ ἐξιλαμισθῇ⁴. Διὰ τὰς θυ-

1. Βλ. περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ναούσης καὶ τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς Βεροίας - Ναούσης Γ. Χ. Χιονίδη, Τὰ γεγονότα εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης - Βεροίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822. Προβλήματα κατὰ τὴν χρονολογησίν των, «Μακεδονικά», 8 (1968), σ. 211-221. Περί τῆς καταγωγῆς τοῦ Καρατάσου καὶ τὰς σχετικὰς διαμάχας μεταξὺ τῶν συγχρόνων Βεροίων καὶ Ναουσαίων βλ. καὶ τὰ δημοσιεύματα εἰς ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης», π.χ. φύλλ. 780/19.3.1967, φύλλ. 815/19.11.67, φύλλ. 816/26.11. 67 (ἐνθα ἐπιστολὴ μου), φύλλ. 819/17.12.1967. Ὁ Ι. Πετρώφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλη α, γράφει: «Τὸ σέμνωμα τοῦτο τῆς κλεφτουριάς τῆς Μακεδονίας ἐγενήθη τῇ 1764 ἐν Δοβρᾷ, κώμη τῆς Βεροίας καὶ ἀνετράφη ἐν Διχαλεύρῃ».

2. Βλ. τὰς ἐργασίας τοῦ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες, σ. 171-172, ἐνθα καὶ βιβλιογραφία, Κατάλογος τῶν Μακεδόνων Φιλικῶν, «Μακεδονικά» 1 (1940), σ. 521, Ἡ Φιλικὴ ἐταιρεία στὴ Μακεδονία, «Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις», περίοδος Δ', ἔτος Β', τεύχος 9-12 (Μάϊος-Ἰουνίος 1946), σ. 548, 552, σ. 549, ὅπου (ἐκ προφανοῦς τυπογραφικοῦ λάθους) ἀναγράφεται «Καρανάσιος»· πρβλ. καὶ «Γρηγόριον Παλαμάν», 24 (1940), σ. 183 κέ., 187.

3. Βλ. Ι. Πετρώφ, ἑ.ἀ., σ. 19 στήλη β καὶ σ. 20, στήλη α. Ὁ Ι. Κ. Βασδραβέλλης, Οἱ Μακεδόνες ἀγωνισταὶ εἰς τὰ 1821, Θεσσαλονίκη 1937, σ. 100, γράφει ὅτι ἡ Καρατάσαινα ἦτο θυγάτηρ πλουσίου κτηνοτρόφου.

4. Βλ. Πουκεβίλλ (μετάφρ. Ἀρ. Κυριακοῦ), Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, ἥτοι ἡ ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος, σ. 633. Πρβλ. Ν. Γ. Φιλίππου, ἑ.ἀ., σ. 71 καὶ 79 καὶ Ι. Κ. Βασδραβέλλη. Οἱ Μακεδόνες ἑ.ἀ., σ. 197 καὶ 202. Διὰ τὴν προσφορὰν καὶ τὰ μαρτύρια τῶν Ἑλληνίδων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, βλ. καὶ περιοδικὸν «Ταχυδρόμος» Ἀθηνῶν, ἔτος 14 (1968), τεύχος 728/22.3.1968, σ. 37-44 ἐνθα καταχωρεῖται μετάφρασις σχετικοῦ βιβλίου ἐκ τῆς γαλλικῆς ἐκδόσεως τοῦ 1826 (διὰ τὰ μαρτύρια τῶν Μακεδονιστῶν σ. 41). Ὁ Ι. Πετρώφ, ἑ.ἀ., σ. 20, στήλη α, 21. στήλη α, γράφει ὅτι

γατέρας τοῦ Καρατάσου δὲν ἔχομεν ἐτέρας εἰδήσεις, πλὴν ὅτι ἐθυσιάσθησαν καὶ αὐταί. Πάντως θὰ ἦσαν τοῦλάχιστον δύο. Ὁ Τσάμης Καρατάσος γράφει, ὅτι «ἔμειναν εἰς τὴν λύσαν τῶν πολεμίων» πέντε ἀδέλφια αὐτοῦ. Ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ὁ Καρατάσος εἶχε τοῦλάχιστον ἑξ ἄρρενα τέκνα (συνυπολογιζομένου καὶ τοῦ Τσάμη) καὶ ἐν συνόλῳ τὸ ὀλιγώτερον ὀκτὼ τέκνα. Ἐκ τούτων γνωρίζομεν τὰ ἑξῆς:

α) Τσάμης (Δημήτριος) Καρατάσος.

Τὸ ὄνομά του ἦτο Δημήτριος, πλὴν ὅμως εἶναι γνωστὸς ὡς Τσάμης ἢ Τσιάμης καὶ Τζάμης ἢ Τζιάμης· ἀπεκλήθη οὕτω διότι ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος¹. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Γέρο - Καρατάσου ἐγεννήθη εἰς τὸ Διχαλεύρι κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1798 καὶ διεκρίθη πολεμῶν παρὰ τὸ πλεον τοῦ πατρός του. Ἐν συνεχείᾳ ἐγένετο ἥρως τῶν γνωστῶν «Μουσουργικῶν» καὶ προσεπάθησε νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων².

Ἡ εἰς τὴν δευτέραν αἵτησιν ὑπογράφουσα σύζυγός του Αἰκατερίνη ἦτο ἀδελφὴ τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρου Γρίβα.

β) Γιαννάκης (Ἰωάννης).

Ἡ Καρατάσaina ἐκρεμάσθη εἰς τὸν πλάτανον τῆς Βεροίας ὑπὸ τοῦ Τούρκου τοπάρχου, δηλαδὴ εἰς τὴν σημερινὴν πλατεῖαν Ὁρολογίου - Ἡρώου - Δικαστηρίων, δημοσιεύει δὲ (σ. 20, στίλοι α καὶ β) «ποιητικὴν ἀναπαράστασιν» τοῦ γεγονότος.

1. Βλ. Γ. Βλαχογιάννην, εἰς Ν. Κασομούλη, ἑ.ἀ., τόμ. Α', σ. να', Δεξιππου Ζ. Ἀντωνιάδου, Ἐντυπώσεις καὶ σκέψεις ἀπὸ τὸ ταξίδι μου. Δημήτριος Τσάμης Καρατάσος «Ἡμερολόγιον Θεσσαλονίκης» 6 (1928), σ. 56-62, Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 238, σημ. 1. Ἡ λέξις φαίνεται ὅτι εἶναι ἀλβανικὴ. Ξένον φαίνεται (ὡς ὑποστηρίζει καὶ ὁ πολὺς Max Vasmer) καὶ τὸ τοπωνύμιον Δοβρά, περὶ τοῦ ὁποίου βλ. καὶ Γ. Χ. Χιονίδη, Σύντομη ἱστορία τοῦ χριστιανισμοῦ στὴν περιοχὴ Βεροίας, Βερούια 1961, σ. 56-57. Τὸ τοπωνύμιον τοῦτο συναντᾶται καὶ εἰς τὴν Ἠπειρον. Ὁ κ. Σ. Λιάκος, διὰ χειρογράφου σημειώματός του, με ἐληροφόρησεν ὅτι «ἀπὸ Βλαχοχώρι καταγόμεν ὁ ἀρχηγὸς Καρατάσος, πῶς μᾶς πιστοποιοῦν καὶ τὰ ὀνόματα Τσιάμης καὶ Κουτούλας τῶν τέκνων του, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ υἱὸς του Τσιάμης μίλουσε τὴν λατινομακεδονικὴν καὶ περιφανεύονταν γὰρ τὴν βλάχικην καταγωγὴν του». Πβλ. καὶ τὴν μελέτην τοῦ Ἰ. δ. ο. υ. Μακεδονικὸς ἀρματολισμός, «Ἀριστοτέλης» Φλωρίνης, τεύχη 3, 4 καὶ 5 (1957). Ὁ Χρῆστος Ἀναστασίου Καρατάσος, κάτοικος Ναούσης, ὅστις ἰσχυρίζεται, ὅτι κατάγεται, ὡς καὶ οἱ συγγενεῖς του, ἐκ συγγενικοῦ κλάδου τῆς οἰκογενείας τοῦ Γέρο - Καρατάσου, παράγει τὸ Τσάμης ἀπὸ τὴν λέξιν τσάμι, ποὺ σημαίνει, ὡς λέγει, ἑλατον (τὸ ὄρθον εἶναι ἀγρόπευκος) καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Τσάμης ἐλέγετο Χριστσάμης. Εἰς τὴν μελέτην τοῦ Δ. η. μ. Τσοποτοῦ, Ἡ Θεσσαλομαγνησία (Πήλιον) καὶ τὸ Φρούριον τοῦ Βόλου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, «Θεσσαλικά Χρονικά» 1 (1930), 23-54 καὶ 104-105, ὀνομάζεται οὗτος Ψάμης. Γνωστὸν εἶναι ὅτι Τσάμηδες ἐλέγοντο οἱ κάτοικοι τῆς Νοτίου Ἀλβανίας, τῆς Τσαμουριάς.

2. Βλ. Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 23-26· πρβλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 238 κ.ε., Δέξ. Ἀντωνιάδου, ἑ.ἀ., σ. 60 κ.ε. καὶ ἰδίως Ι. Μαμαλάκη, ἑ.ἀ., σ. 1 κ.ε., ὅπου καὶ μνεῖα καὶ κριτικὴ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας.

Ἦτο ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Γέρο - Καρατάσου¹, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Γέρο - Καρατάσου ἐλέγετο Ἰωάννης. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Διχαλεύρι κατὰ τὸ ἔτος 1795². Ἐλαβε μέρος κατὰ τὰς διεξαχθεῖσας εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης κατὰ τὸ 1822 μάχας, ὅπου καὶ ἐφονεύθη³.

γ) Κωνσταντῖνος (Κώστας ἢ Κωσταντῆς ἢ Κουτούλας ἢ Κωτούλας).

Φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Γέρο - Καρατάσου Ὁ Κωνσταντῖνος διεσώθη καὶ ἐπολέμησε μαζί μὲ τὸν πατέρα του καὶ τὸν ἀδελφόν του Τσάμην. Δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς πότε ἐγεννήθη καὶ πῶς ἀπέθανε⁴.

δ) Θανάσης.

Οὗτος, νήπιον ὢν ἢ ἔφηβος, ἐφονεύθη εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ὡς αἰχμάλωτος⁵.

ε) Ἔτερος, νήπιον ἢ ἔφηβος, ἀγνώστου ὀνόματος. Κατὰ τὸν Ἰ. Πετρώφ⁶ κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ναούσης ἠγόρασαν τοῦτον δύο Ἀραβες ἐξ Αἰγύπτου, οἱ ὅποιοι τὸν ἐξισλάμισαν. Οὗτος ἐγένετο πασᾶς («Καρατὰς πασᾶς»), κατὰ δὲ τὸ 1857 συνηντήθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Τσάμη εἰς Αἴγυπτον καὶ κατ' ἀρχὴν ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν μωαμεθανισμόν, τελικῶς ὅμως δὲν ἔπραξε τοῦτο, διὰ νὰ δύναται νὰ βοηθᾷ τοὺς ἐκεῖ Ἑλλήνας.

στ) Δὲν ἔχομεν ἄλλας εἰδήσεις διὰ τὸν ἕτερον υἱὸν τοῦ Καρατάσου, ὅστις ἐθυσιάσθη κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα. Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἦτο τέκνον τοῦτον ὁ εἰς τουρκικὰ ἔγγραφα ἀναφερόμενος «Ἀντάνιος, υἱὸς τοῦ Τάσιου»⁷. Εἰς τὴν κατωτέρω νεκρολογίαν ἀναγράφεται ὅτι ἐφονεύθη ὁ

1. Βλ. Ν. Γ. Φιλίππιδου, ἑ.ἀ., σ. 55, 64 καὶ 69.

2. Βλ. Ν. Κασομούλη, ἑ.ἀ. σ. 11.

3. Βλ. Δ. Πλαταρίδη - Ε. Στουγιαννάκη, ἑ.ἀ., σ. 77-80, 81, 101, 159, 197 καὶ 204· πβλ. καὶ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 50, 178-9, 183, 187 καὶ 189.

4. Ὁ Ν. Κασομούλης, ἑ.ἀ., σ. 11 γράφει: «γ) Κωνσταντῆς, ἤκμασε 1805-1832»· πβλ. καὶ σ. 16. Εἰς τὸν τόμον Γ', σ. 53, ἀναγράφεται ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1828 ὥργανώθησαν τρεῖς ἐκατονταρχαὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τσάμη. Τῆς μίας ἐκ τούτων ἦτο ἀρχηγός: «Γ' Κώστας Καρατάσιος, Ντοβρά, 20 στρατ. 65», φέρεται δηλαδὴ οὗτος (ὡς καὶ ὁ Τσάμης) ὡς γεννηθεὶς εἰς Δοβρά. Πβλ. Ν. Φιλίππιδου, ἑ.ἀ., σ. 60 καὶ 61, ὅστις θεωρεῖ τοῦτον ὡς τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ Καρατάσου, καὶ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 50 καὶ 198. Εἰς ἔγγραφον δημοσιευόμενον ὑπὸ τοῦ Ι. Μαμλάκη, ἑ.ἀ., σ. 184, γράφεται ὅτι οὗτος ἦτο νεώτερος τοῦ Τσάμη καὶ ὅτι ἀπεβίωσεν ἐν Τρικάλαις τῆς Πελοποννήσου, ἄτεκνος (= Παράρτημα, 1δ), ἀφοῦ διετέλεσεν ἐκατόνταρχος.

5. Βλ. Ν. Κασομούλη, ἑ.ἀ., τόμ. Α', σ. 16 καὶ Ι. Πετρώφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλῃ β' (ἐνθα τὸ γενεαλογικὸν δένδρον), ὑπ' ἀριθμ. 5 καὶ σ. 20-21, γράφεται ὅτι οὗτος ἦτο μικρὸν παιδίον, τὸ ὅποιον ἐφονεύθη ἐν Βεροίῃ μετὰ τῆς μητρὸς του.

6. Βλ. Ι. Πετρώφ, ἑ.ἀ., σ. 19-21, ἰδίως σ. 20, στήλῃ β καὶ σ. 21, στήλῃ α, ἐνθα σημειώσις. Ὁ Ἀλεξανδρινὸς συγγραφεὺς κ. Μαν. Γιαλουράκης ἠρενῆνσε τὸ θέμα περὶ τοῦ Καρατὰς πασᾶ, ἀλλὰ αἱ ἔρευναι του, ὅπως καὶ τοῦ κ. Μοσχονά, βιβλιοθηκαρίου τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας, ἀπέβησαν ἄκαρποι.

7. Βλ. Ι. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας

πρωτότοκος υἱὸς Γιαννάκης καὶ ἡχμαλωτίσθησαν ἕτεροι τρεῖς, ἥτοι ἐν ὧν τέσσαρες, εἰς οὓς δέον νὰ προστεθῇ καὶ ὁ διασωθεὶς ἐν ἀρχῇ Κωτούλας. Ἐπομένως ἐθυσιάσθησαν ἐν ὧν πέντε υἱοὶ τοῦ Καρατάσου.

Δὲν γνωρίζομεν τίποτε διὰ τοὺς ἐν τῇ περιοχῇ Ναούσης ἀπογόνους τῶν Καρατασαίων. Εἰς τὴν Νάουσαν ζοῦν καὶ σήμερον εἰσέτι αἱ οἰκογένειαι τοῦ Θωμᾶ Γεωργίου Καρατάσου καὶ τοῦ Ἀναστασίου Πέτρου Καρατάσου, εἰς δὲ τὴν Θεσσαλονίκην ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀναστασίου Πέτρου Καρατάσου, τῶν ὁποίων οἱ ἀρχηγοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἀπόγονοι συγγενῶν τοῦ Γέρο - Καρατάσου. Ἡ ἐξακρίβωσις ὁμως τῆς ἀληθείας τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου δὲν εἶναι δυνατὴ¹.

Ὁ Καρατάσος ἐθυσίασεν εἰς τὸν ἀγῶνα ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας του καὶ τὴν μεγάλην περιουσίαν του, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Τσάμην (ἔγγρ. 1, σελ. 2), ἀποτελεῖτο ἐκ πολυτελῶν οἰκιῶν, πλήθους τσιφλικίων, ἀγελῶν βοῶν καὶ ἵππων. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφων τοῦ τουρκικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχεῖου τῆς Βεροίας².

Θεσσαλονίκη³ 1950, σελ. 296. Ὁ Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλη β', γράφει: «Ὁ Γέρο - Καρατάσος ἀπέκτησε πέντε (5) υἱούς».

1. Ὁ Θωμᾶς Γεωργίου Καρατάσος, ἐτῶν 53, κάτοικος Ναούσης, κτηματίας καὶ πλανόδιος σιδηρουργός, μὲν ὡμίλησεν τὸ 1967 δι' ἐν βιβλίον ἐν Ναούσῃ ἐκ 200 περίπου σελίδων, εἰς χεῖρας θεοῦ του, ὁ ὁποῖος ὁμως τὸ κατέστρεψεν ἐκ φόβου κατὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον (1946-1949). Ἀγνωστον ἂν τοῦτο εἶναι ἀληθές, διότι τὰ περὶ ἀπωλείας, κλοπῆς, καταστροφῆς κλπ. «σπουδαίων» ἐγγράφων, βιβλίων κλπ., ἀποδεικνύοντων δὴθεν τὸ γενεαλογικὸν δένδρον καὶ τὴν καταγωγὴν τῶν κατόχων ἐκ μεγάλων ἀνδρῶν, ἀποτελοῦν συνήθεις, ἀναποδείκτους κατὰ κανόνα, ἰσχυρισμούς. Πάντως, καὶ οὗτος εἶναι μελαμψὸς καὶ τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος (Τάσος) συνηθίζεται εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ὁ ἐκ Βεροίας Γεώργιος Ἰωάννου Καραγεωργίου, ἡλικίας ἄνω τῶν 85 ἐτῶν, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ οἰκογένειά του εἶναι συγγενὴς τοῦ Καρατάσου καὶ ὅτι ἀμφότεραι εἶναι ἀρβανιτικῆς καταγωγῆς. Καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν Καραγεωργίου συνηθίζεται τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος (Τάσος).

2. Βλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλην, ἑ.ἀ., σ. 196⁴ πβλ. καὶ τὴν δευτέραν ἐκδοσιν, σ. 296, ἐνθα ἀναφέρεται τὸ τσιφλικιον Μακρογουζίου (Μακροχωρίου), τὸ ὁποῖον ἀνήκεν εἰς τὸν (Καρα -) Τάσον καὶ ἀποτελεῖτο ἐκ 1000 τουρκ. στρεμμάτων, 5 στρεμ. ἀμπελῶνος, 3 οἰκιῶν, μίας ἀποθήκης, 1 ὑδρομύλου καὶ κήπου⁵ πβλ. Τοῦ Ἰδίου, Ἱστορικά ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας, τόμ. Β', σ. 328-9, ἔγγρ. 358/27.4.1835, διὰ τοῦ ὁποίου ζητοῦνται πληροφορίαι διὰ τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τοῦ Δημητρίου (Τζάμη) Καρατάσου. Ὁ Μανιάκης, ἑ.ἀ., σ. 183-184 (Παράρτημα 1γ) δημοσιεύει ἀπόσπασμα ἐτέρας αἰτήσεως τῆς Αἰκατερινῆς Καρατάσου ἐκ τοῦ φακέλλου τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφεται, ὅτι ὁ Τσάμης κατέλιπε δύο ἀνήλικα ἄρρενα τέκνα, δύο θυγατέρας καὶ ἓνα ἐνήλικον ἄρρενα, ἀξιοματικὸν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ (περὶ οὗ ἀμέσως κατωτέρω). Ὁ Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλη β', σ. 26, στήλη α', μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Τσάμη ἐλέγετο Ἀναστάσιος καὶ ἦτο ταγματάρχης πεζικοῦ, διασώζει δὲ καὶ τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Τσάμη πρὸς τὸν υἱὸν του πρὶν οὗτος ἀποθάνῃ εἰς τὴν ξένην, ἔχοντας οὕτω (σ. 26, στήλη α'): «Ἀποθνήσκω, υἱέ μου, ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐνθ' ὑπόχρῳ ἀείποτε νὰ πέσω ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Naί, ἀποθνήσκω πρὶν ἢ ἰδῶ τὴν γενετείραν μου Μα-

Δικαίως λοιπόν ζητείται διὰ τῶν ὡς ἄνω αἰτήσεων δικαιοσύνη διὰ τὴν οἰκογένειαν τῶν Καρατασαίων. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι μέχρι σήμερον δὲν ἐστήθη ἀνάλογος ἀνδριάς πρὸς τιμὴν τοιοῦτου ἥρωος, καίτοι ἡ συμβολὴ τοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ὑποδούλου Ἑλλάδος ἐθεωρήθη εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σημαντικῆ. Διὰ τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἡ κάτωθι νεκρολογία εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 25/26.3.1830 φύλλον τῆς ἐπισήμου «Γενικῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος» (σελ. 100, στήλη 1η), ἐκδιδομένης τότε ἐν Αἰγίνῃ¹: Τὸ κείμενον τοῦτο κρίνομεν σκόπιμον ὅπως ἐπανεκδώσωμεν ἐνταῦθα, λόγῳ τῆς σπανιότητος τῆς ἔφημερίδος ἐκείνης:

Νεκρολογία

Εἰς τῶν περιγρήμων παλαιῶν καπετάνων τῆς Ρομέλης καὶ τῶν ἀνδρειότερων ἀγωνιστῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ γέρον Καρατάσιος, ἐτελεύτησε κατὰ τὴν 21 τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ἐν Ναυπάκτῳ.

Γεννηθεὶς ἐν Δοβρᾷ τῆς Μακεδονίας, ἔδειξε παιδιόθεν σημεῖα ἐλευθέρας φρόσεως καὶ ἔφεσιν εἰς τὰ πολεμικά. Ἀνὴρ δὲ γενόμενος, ἀπέδειξε πραγματικῶς τὸ φιλελεύθερον καὶ τὸ φιλόπατρι τοῦ χαρακτῆρος του, φωνῶν τὴν τυρανίαν τῶν κρατούντων καὶ ὑπερασπιζόμενος μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν καὶ τὰ δίκαια τὸν πλησίον του.

Ἐπὶ τοῦ Ἀλλῇ πασᾷ ἐπολιτεύθη φρονίμως καὶ ὠφέλησε τὴν πατρίδα, τοῦτο μὲν ἐξολοθρεύων τοὺς κακούργους, τοῦτο δὲ δίδων ἄσυλον καὶ καταφυ-

κεδονίαν ἐλευθέραν, ὑπὲρ ἧς καὶ οἱ προπάτορές μας καὶ ὁ πάππος σου καὶ ἐγὼ ἠγωνίσθημεν. Σοῦ κληροδοτῶ τὸ αὐτὸ τῆς φιλοπατρίας αἶσθημα. Ἄφες τὰ ὅσα μοι πλησίον ἠρώων, πλησίον τοῦ Ρήγα τοῦ Φεραίου, ἀπελθε σύ εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρηγόρησον τὴν τεθλιμμένην μητέρα σου, γενοῦ πατὴρ εἰς τοὺς ἀνηλίκους ἀδελφοὺς σου, πρόσφερε τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τοὺς φίλους μου καί, ἐνόσω ἡ πατρίς μας εἶναι δούλη, μὴ μετακινήσης ἐντεῦθεν τὴν κόνιν μου. Ὅταν δὲ ἡ πατρίς μας Μακεδονία ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της, τότε, ἐκπληρῶν ἱερὸν καθῆκον, μετακόμισον τὰ ὅσα μοι καὶ τὰ ὅσα τοῦ ἐν Ναυπάκτῳ τεθαμμένου πάππου σου καὶ ἐναπόθεσον αὐτὰ εἰς τὸν κοινὸν τάφον τῶν προγόνων μας. Ὁ Ἰδίος, ἔ.ἀ., σ. 21, γράφει ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Καρατάσου ἦτο «κολοσσιᾶν».

1. Περί τῆς ἔφημερίδος ταύτης βλ. Κ. Μάγερ, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου, τόμ. Α' (1790-1900), Ἀθῆναι 1957, σ. 30 κ.ἐ. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ Καρατάσου δὲν ἐξεδίδετο εἰς Ἑλλάδα ἑτέρα ἔφημερίς, πλὴν τῆς Courrier de la Grèce (γαλλιστί) καὶ τοῦ περιοδικοῦ «Ἠὼς» τοῦ Ἐμμ. Ἀντωνιάδου. Εἰς τὰ ἐντυπα αὐτὰ οὐδὲν κατεχωρίσθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ Γέρο - Καρατάσου, ὡς διεπίστωσα ἐκ τῆς μελέτης τῶν σχετικῶν τόμων, τῶν εὑρισκομένων εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς. Εἰς τὴν Ναύπακτον, ἔνθα ἀπεβίωσεν ὁ Γέρο Καρατάσος, δὲν ὑπάρχει τάφος ἢ μνημεῖον διὰ αὐτόν. Ὁ Ι. Πετρόφ, ἔ.ἀ., σ. 23, γράφει ὅτι ὁ Καρατάσος ἐκηδεύθη ἐντὸς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ναυπάκτου, ὁ ὁποῖος, ὡς ἐπληροφορήθην ἐπιτοπίως, ἦτο ὁ σημερινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ὁ ἕτερος παλαιὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἀνῆκεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον.

γῆν εἰς πολλοὺς κινδύνους ἀπὸ αὐτὸν τῆς Ἡπείρου τὸν ὠμότετον τύραννον.

Ἄμα ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἐλευθερίας καὶ ὁ Καρατάσιος ἀκούεται εἰς τὴν Μακεδονίαν. Τὸ ἄνισον τῆς πάλης πρὸς πολυαριθμοὺς ἐχθρικοὰς δυνάμεις φέρει τὴν ἄφρευκτον ἀποτυχίαν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων.

Φορεῖται ὁ πρῶτος του υἱὸς καὶ αἰχμαλωτίζονται τρεῖς ἔτεροι μετὰ τῆς γυναικὸς του, καὶ αὐτὸς ἀτρόμητος τρέχει εἰς νέους ἀγῶνας· ὅθεν καὶ εἰς Τρίκκερα καὶ εἰς Σκίαθον καὶ εἰς Εὔβοιαν καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, παντοῦ ἔστησε τροπαια κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Πρῶτος ἐταπείνωσε τὴν ὀφρὸν τοῦ Ἀραβὸς εἰς τὰ πεδία τῆς Μεσσηνίας, δείξας καρτερίαν καὶ γενναϊότητα ἡρωϊκὴν.

Διεφύλαξε μέχρι γήρατος ἀκμὴν νεανικὴν, ὑπῆρξε δὲ γενναῖος καὶ εὐεργετικός.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

RÉSUMÈ

Georges Chionidis, Essai concernant le général Karatassos (père) et sa famille.

L'auteur publie deux manuscrits concernant le général macedonien Anastase Karatassos (père) qui a combattu pour la liberation du département de Veroia et de Naoussa, en 1821-1822.

Il s'agit de deux demandes: la première faite en 1860 par son fils le colonel Démètre - Tsamis Karatassos «pour qu'ont fasse justice à la famille des Karatassos». La seconde, faite en 1865, est une lettre accompagnante la première demande.

Les deux demands sont fort intéressantes puisqu'elles sont écrites sur des renseignements donnés par le fils Karatassos qui connaissait bien l'œuvre de son père du fait qu'ils ont combattu ensemble.

Evidement il faut souligner que ces renseignemets ont la qualité d'immédiat et le désavantage d'exagération.